

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA BOHEMISTIKY

Karolína Londinová

Česká filologie

Interpretace románové trilogie Jiřího Hájíčka

The interpretation of the trilogy of novels by Jiří Hájíček

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hrabal, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis.....

Ráda bych poděkovala Mgr. Jiřímu Hrabalovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky, obětovaný čas, podporu a trpělivost.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Prozaické dílo Jiřího Hájíčka	8
2.1. Podněty k tvůrčí činnosti	8
2.2. Počátky Hájíčkovy tvorby	9
2.3. Povídky	11
2.4. Antologie a sborníky.....	12
2.5. Romány	13
2.6. Hájíček jako autor historické prózy	14
3. Volná venkovská trilogie	16
3.1 Selský baroko.....	17
3.2. Rybí krev	21
3.3. Dešťová hůl	24
3.4. Detektivní prvky v trilogii.....	26
4. Prostor.....	28
4.1. Hájíček a jihočeský venkov	28
4.2. Prostor ve volné trilogii.....	29
4.2.1. Žár, voda a led.....	30
5. Postava.....	33
5.1. Hájíčkoví Pavlové.....	33
5.2. Postavy v trilogii	34
5.2.1. Pavel.....	36
5.2.2. Hana	36
5.2.3. Zbyněk	38
5.3. Vztah člověka k půdě	39
6. Závěr	43
Resumé.....	46

Anotace	47
Seznam použité literatury a internetové zdroje.....	48

1. Úvod

Cílem této bakalářské práce je interpretace volné románové trilogie Jiřího Hájíčka. Romány tvořící trilogii byly vydány v časovém úseku jedenácti let nakladatelstvím *Host*. Trilogie byla uvedena v pořadí třetím románem Jiřího Hájíčka *Selský baroko* v roce 2005, o sedm let později autor publikuje román *Rybí krev*, v roce 2016 je volná trilogie uzavřena románem *Dešťová hůl*.

V první části práce se budeme zabývat především Jiřím Hájíčkem jako tvůrcem a jeho prozaickým dílem, abychom ukázali, jaké místo má zkoumaná trilogie v jeho díle. Autorův debut zařadíme do devadesátých let dvacátého století, která představují pro českou literaturu bouřlivé období. Díky politickému převratu, který sebou přinesla sametová revoluce, dochází k zániku tří komunikačních okruhů (oficiální, samizdatový a exilový) a k jejich sloučení. Dochází také k postupnému přehlčení knižního trhu. Svou pozdější tvorbou se Hájíček zařadil k autorům, kteří se prostřednictvím své tvorby vypořádávají se současnými společenskými tématy, zasazenými do dvacátého století. Jiří Hájíček bývá také řazen k autorům, jejichž prózy se pojí s dějinnými událostmi dvacátého století. Konkrétně se tyto prózy soustředí na druhou světovou válku a na padesátá léta minulého století, která jsou spjata s nejkřutější podobou komunistického režimu a s politickými procesy. Právě v prvním románu trilogie *Selský baroko* se autor věnuje událostem padesátých let. V tvorbě Jiřího Hájíčka se objevují dva žánry – povídka a román. Část jeho díla byla také uvedena v antologiích a sbornících. V následujících podkapitolách zmíníme autorovu tvorbu a také podněty, které autora inspirují k tvůrčí činnosti.

Ve druhé části práce se budeme zabývat nejprve samotnými romány volné trilogie, kterým je věnována kapitola „Volná venkovská trilogie“. V následujících kapitolách se zaměříme především na „existenty příběhu“¹ – tj. na prostor a postavy, jež mají Hájíčkovy prózy společné a jež činí z těchto próz volnou trilogii.

Hájíčkovy prózy spojuje zasazení do společného prostoru, ve kterém se příběh povídek i románů odehrává a tímto prostorem je jihočeský venkov. Jen velmi výjimečně autor zasazuje příběh povídek či románů do městského prostředí. Často

¹ CHATMAN, Seymour. *Příběh a diskurs*. Brno: Host, 2008. s. 100.

staví vesnici do kontrastu s městem. Prostoru v Hájičkově próze i v samotné trilogii se budeme věnovat v kapitole „Prostor“.

Postavy Hájičkových próz spojuje motiv hledačství, který se objevuje v jeho předchozích prózách a je také zastoupen ve volné románové trilogii. Dalším spojujícím prvkem jeho textů je jméno protagonisty - Pavel, které se objevuje ve většině povídek i románů. Hájičkovi Pavlové jsou často muži středního věku, kteří prožívají životní krizi a snaží se najít pevné místo v životě. S protagonistou jménem Pavel se setkáváme pouze v *Selským baroku*, ve dvou zbylých románech, které tvoří volnou trilogii, jsou protagonisty nejprve Hana a poté Zbyněk. Hlavní postavy románů spojuje silný vztah k půdě, pocity vykořeněnosti nebo naopak touha pomyslné kořeny zapustit. V kapitole „Postava“ se tedy pokusíme uvést, co spojuje protagonisty Hájičkových próz s protagonisty trilogie a co má společné Pavel ze *Selského baroka* s Hanou z *Rybí krve* a se Zbyněkem z románu *Dešťová hůl*.

2. Prozaické dílo Jiřího Hájíčka

2.1. Podněty k tvůrčí činnosti

Podněty pro svou tvůrčí činnost čerpá Jiří Hájíček ze svého života. Témata jeho povídek a románů jsou mu vždy blízká. „Já nejsem typ autora, který by si sedl ke stolu a teď přemýšlel, o čem bude psát. Vždycky je to nějaká reálná inspirace zvnějšku, nějak se mě to téma dotýká, ale pak už jde psaní svou cestou.“² Román *Zloději zelených koní* vypráví příběh hledačů vltavínů. „Pro mě to bylo takový klukovský dobrodružství, zdrhat před esenbákama nebo lesníkama, připadat si na chvíli jako zlatokop, ale někteří v tom jeli téměř profesionálně. A já jsem si na ty časy po létech vzpomněl a vybavila se mi spousta historek, co jsem tehdy na téma vltavínů zaslechl, a pak jsem si vyfabuloval příběh a nabašil to do notebooku.“³

Před napsáním románu *Selský baroko*, které vypráví o kolektivizaci na českých vesnicích, autora zkontaktoval jeho jmenovec z Ameriky s prosbou o pomoc při sestavování rodokmenu. Jiří Hájíček se tak začal postupně probírat archivním zápisy a kronikami.⁴ „Když jsem se už takto dostal k rodopisům, začalo mě to zajímat. Chodil jsem dál do archivu, pročítal si staré kroniky jihočeských obcí a hledal v nich příběhy z padesátých let. A těch jsem tam, spíše mezi řádky, našel spousty. Tohle byla hlavní inspirace pro *Selský baroko*, ta práce s kronikami. V nich ty příběhy jsou. Za strohými zápisy, že někoho vystěhovali ze statku, se mi začaly zjevovat kruté osudy, utrpení, bolest, nenávist.“⁵

Důkladné rešerše jsou pro něj nedílnou součástí samotného aktu psaní. Kroniky jej nějakým způsobem fascinují. Tvoří podle něj jakousi hlubokou paměť. Zápis z kroniky protnut skutečností, např. s konkrétní vzpomínkou pamětníka, pro něj tvoří až magický okamžik.⁶ Stejně tak při psaní románu *Rybí krev* pracoval Hájíček

² BALAŠTÍK, Miroslav. „Zajímají mě zlomové okamžiky. Rozhovor s Jiřím Hájíčkem.“ Host, 2007, roč. 23, č. 8, s. 7.

³ Tamtéž, s. 7.

⁴ Tamtéž, s. 8.

⁵ Tamtéž, s. 8.

⁶ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájíčkem*. In: Wawe rozhlas [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

s literaturou faktu. Vycházel z knih Antonína Pelíška: *A po nás planina* (2006), *Lidé od Temelína* (1999) a z regionálních kronik.⁷

Ve dvou prvních částech volné románové trilogie se navracíme do minulosti. V *Selském baroku* autor čerpal z archívů a kronik informace staré více než padesát let, které jej inspirovaly k napsání románu. V *Rybí krvi* se autor vrací k událostem, se kterými jej pojí vlastní životní zkušenosti, které může reflektovat skrz vlastní vzpomínky. Rešerše a důkladné promyšlení konkrétního tématu, které se jej nějakým způsobem dotýká ze všech stran, tvoří jakýsi hrubý základ Hájičkova psaní.

2.2. Počátky Hájičkovy tvorby

Jiří Hájiček⁸ vstoupil na literární scénu v devadesátých letech, která představují pro českou literaturu období, ve kterém docházelo k velkým změnám. „Množství autorů, poetik, stylů a tendencí vytváří až nepřehlednou zmeť, která vyžaduje diferenciaci a hierarchizaci.“⁹ Autor debutoval sbírkou povídek *Snídaně na refýži*.¹⁰

Svémi povídkami z konce devadesátých let i následující prózou z počátku nového století se Hájiček zařadil k literárnímu mainstreamu. „Jedná se o díla, jež nerezignovala na uměleckou hodnotu, ale zároveň se snažila oslovit širší okruh čtenářů, například prostřednictvím poutavého příběhu, využitím postupů populární literatury, atraktivních reálií a zápletek, ale i tématu, jež vystihovalo aktuální trendy a proměny životního stylu, či bylo odrazem celospolečenských diskuzí.“¹¹ Se zařazením k mainstreamu se ztotožňuje i sám autor. V rozhovoru, z roku 2006, uvedl: „Román jako žánr má svá pravidla, která většina autorů podvědomě dodržuje. Já chci, aby mne

⁷ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájičkem*. In: Wawe rozhlas [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

⁸ Narodil 11. září 1967 v Českých Budějovicích, kde žije i v současné době. Dětství i mládí prožil na jihočeském venkově. Vystudoval gymnázium v Týně nad Vltavou. Dále pokračoval ve studiích na Vysoké škole zemědělské v Českých Budějovicích. Psaní se začal věnovat během středoškolských studií, nejprve se zaměřil na poezii.

⁹ HRUŠKA, P., L. MACHALA, L. VODIČKA a J. ZIZLER. *V souřadnicích volnosti. Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, s. 9.

¹⁰ Sbíрка byla původně připravena pro vydání již v roce 1995 v nakladatelství Československý spisovatel. Nakonec byla vydána až v roce 1998, nakladatelstvím Hynek v edici *Pronoea*. Všechny své další knihy svěřil Hájiček do rukou brněnského nakladatelství *Host* a je považován za jeho kmenového autora.

¹¹ FIALOVÁ, Alena. *Próza. V novém miléniu*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 341.

četly tisícovky, a ne jen stovky lidí. Proto chci být čtivý, zábavný. Ale zároveň si snad můžu psát podle sebe, jak to cítím, to se nevyklučuje.“¹²

Na počátku nového milénia, které bývá charakterizováno jako „ústup od postmoderních her, jako by se otevřel větší prostor pro díla, jež se zaměřila na konkrétní místo a čas, na reflexi aktuálních společenských problémů, dějinných traumat a atmosféry života v (post)komunistické společnosti.“¹³ patří Jiří Hájiček k autorům „střední generace“. Jiří Hájiček a Jan Balabán se pokoušeli o „román pohybující se v mantinelech konkrétního tady a teď, ať už s pochmurným laděním světa ztracených životních jistot, nadějí i vlastního mládí.“¹⁴ Zde můžeme zařadit Hájičkův povídkový soubor *Snídaně na refýži* a romány *Zloději zelených koní*, *Dobrodruzi hlavního proudu*. Tato Hájičkova díla představují čtenáři muže středního věku, který nevede zrovna úspěšný život. Protagonisté se snaží zorientovat v nové době, najít nový způsob života, často však bez úspěchu. „Chtěl jsem reflektovat devadesátá léta. Protože to byla fascinující doba pro mě, pro moje vrstevníky, kterým nová svoboda nabídla šanci. Spousta lidí určitě dokázala perfektní věci. Byly také pády. Já jsem se snažil v románu zobrazit spíše určité typy a sledovat, jak ta první dekáda po převratu ovlivnila jejich osudy.“¹⁵

V Hájičkově literární tvorbě lze rozlišit dvě hlavní tematické oblasti. Hájiček se soustředí především na život na českém venkově. Konkrétně jihočeský venkov se stává dějištěm většiny jeho próz. Druhou tematickou oblast tvoří rodinné, milostné vztahy a vyrovnávání se s minulostí. Jeho protagonisté často hledají smysl života a svou vlastní identitu. Autor se také věnuje společenským a politickým proměnám české společnosti, které proběhly jak v letech padesátých, tak na přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století.¹⁶

¹² LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájiček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ Hospodářské noviny, příloha Víkend, 14. 4. 2006, s. 12.

¹³ FIALOVÁ, Alena. *Próza. V novém miléniu*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 341.

¹⁴ Tamtéž, s. 342.

¹⁵ LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájiček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ Hospodářské noviny, příloha Víkend, 14. 4. 2006, s. 11.

¹⁶ SLÁDEK, Ondřej. *Jiří Hájiček: Selský baroko*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 474.

2.3. Povídky

Povídková sbírka *Snídaně na refýži* (1998) je sbírka osmi povídek, které jsou navzájem propojeny protagonistou jménem Pavel a prostředím malého města. „Prostředí je tu známé a zachycené tak důvěrně, že z povídek vystupuje jakoby samo od sebe, se zdrženlivostí, ale sugestivně a s velkou evokační silou.“¹⁷ Protagonisty povídek spojuje každodenní všednost. V povídkách nejsme svědky zlomových okamžiků, životy protagonistů se nijak zvlášť dramaticky nemění. Svým prvním povídkovým souborem tak Jiří Hájíček představuje poetiku, která prostupuje celým jeho dílem, poetiku, která je založená na obyčejnosti a všednosti. Tato poetika je zastoupena také ve volné románové trilogii.

Povídkový soubor *Dřevěný nůž* (2004) prostřednictvím dvanácti povídek postupně utváří obraz vesnického života na přelomu osmdesátých a devadesátých let. Dějištěm povídek je jihočeské městečko Nový Městec a okolní vesnice. Povídky jsou propojeny jak zmíněným prostředím maloměsta a venkova, tak i postavami, které se v některých povídkách objevují opakovaně. Hájíček se v tomto povídkovém souboru opět věnuje mezilidským vztahům a vytváří tak předobraz mezilidských vztahů na jihočeském venkově či maloměstě. V této sbírce je také patrná kritika soudobé společnosti, dotýká se nejrůznějších témat. Jedním z nich je třeba ekonomika a kupónová privatizace.

O tři roky později vydává autor krátkou prózu s názvem *Fotbalové deníky*¹⁸ (2007). Protagonistou je čtyřicetiletý Honza Převorský i tento Hájíčekův protagonista je velmi podobný jeho předchozím hlavním postavám, i když jméno Pavel tentokrát Hájíček nepoužil. Honza Převorský se vypořádává se stárnutím a ve věku čtyřiceti let bilancuje nad dosavadním životem, do kterého mu nečekaně vstoupí nevlastní sestra Simona, o jejíž existenci netušil. Stejně jako „Pavlové“ i Honza se potýká s pocity osamělosti a všednosti. „Hájíček zde skvěle využil skutečného příběhu své ženy, již se před nedávnem ozvala neznámá mladší sestra, a v sevřeném prostoru, který dokonale otevřel zručným vykreslením tíživé atmosféry hroutících se vztahů, čtivostí

¹⁷ PEŇÁS, Jiří. *Dužezpytný triptych: Komárek, Jandourek, Hájíček: tři prózy od Hynka*. In: Deset procent naděje. Výbor z publicistiky 1995–2001. Praha: Dokořán, 2002, s. 94–98.

¹⁸ Autor v rozhovoru s Miroslavem Balašítkem uvedl, že tuto novelu napsal se záměrem odreagovat se a proto zvolil fotbalové prostředí. Fotbalu se autor věnoval v dětství a dnes je fanouškem českobudějovického fotbalového klubu Dynamo.

a darem vystavět na záměrně kýčovitě fabuli skutečně silný příběh.“¹⁹ „Přišlo mi to jako perfektní roznětka pro nějaký příběh. Zároveň mě lákalo schéma *road movie*, tak jsem to prostě spojil dohromady.“²⁰

Vzpomínky na vesnickou tancovačku (2014) jsou zatím poslední autorovou sbírkou povídek. Jedná se o výbor z celé autorovy povídkové tvorby, kterou autor napsal v letech 1995–2014. Kniha je rozdělena do šesti oddílů. Celkem je v souboru zařazeno dvacet povídek, jejichž dějištěm je opět jihočeský venkov. Tento autorův zatím poslední povídkový soubor je v úzkém propojení s autorovou románovou tvorbou, stejně jako v románech *Selský baroko* a *Rybí krev* i v tomto povídkovém souboru rozvíjí Hájíček téma vyrovnávání se s minulostí.²¹ „I na malé ploše povídky však Hájíček dokáže – a možná ještě působivěji než v románu – ve zkratce popsat celou křivku života, její vrcholy i propady i způsob, jakým ji vychýlily dějiny.“²²

2.4. Antologie a sborníky

Část díla Jiřího Hájíčka byla publikována také v antologiích a sbornících. Jako první vyšel v roce 2004 v nakladatelství FRA úryvek z jeho románu *Zloději zelených koní* v souboru *Antologie nové české literatury 1995 – 2004*. Dalším povídkovým souborem, ve kterém autor publikoval je soubor *Leonardův kabinet*, který byl v roce 2006 vydán nakladatelstvím Listen. Hájíček zde publikoval povídku „Blata“, která je jednou ze sedmi povídek, jejichž společným tématem jsou záhady a tajemno. V roce 2008 je Hájíček zařazen do dvou almanachů, do almanachu *7edm*²³, který vydalo nakladatelství Theo a do almanachu *Šťastné a veselé...24*, který publikovalo nakladatelství Listen. Ukázky z Hájíčkových próz jsou řazeny také v antologiích české

¹⁹ HEČKOVÁ, Michaela. *Na cestě*. In: Nakladatelství Host [online]. 24. 1. 2008 [cit. 2018-01-08]. Dostupné z: <http://nakladatelstvi.hostbrno.cz/ohlasy/fotbalove-deniky/na-ceste>

²⁰ BALAŠTÍK, Miroslav. „Zajímají mě zlomové okamžiky. Rozhovor s Jiřím Hájíčkem.“ Host, 2007, roč. 23, č. 8, s. 7.

²¹ KITTLVÁ, Markéta. *Zápisy sentimentálního kronikáře*. In: Iliteratura [online]. 16. 10. 2014 [cit. 2018-01-08]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/33783/hajicek-jiri-vzpominky-na-jednu-vesnickou-tancovacku>

²² Tamtéž

²³ Součástí byla Hájíčková povídka „Bay watch“.

²⁴ Hájíček zde publikoval povídku „Anděl na půdě“.

prozy vydaných v zahraničí. Přeloženy byly také některé autorovy romány.²⁵ Hájiček nepravidelně přispívá svými články také do literárních časopisů, periodik či do kulturních rubrik novin.

2.5. Romány

V roce 2001 přichází autor se svým prvním románem *Zloději zelených koní*. Román vypráví příběh, jehož hlavním motivem je nelegální činnost – hledání vltavínu. Děj se opět odehrává v autorovi dobře známém jihočeském kraji. Časově se román rozpíná od druhé poloviny osmdesátých let přes sametovou revoluci až po konec devadesátých let. Hájiček se v tomto románu dotýká sběratelské vášně a fenoménu, který byl populární právě v devadesátých letech. Sledujeme protagonistu Pavla v časovém úseku deseti let a ve dvou dějových rovinách. Jednu rovinu představuje Pavlův koníček sbírání vltavínů, který u něj postupně přerůstá v závislost a stává se pro něj jakousi drogou, a nakonec se sběr vltavínů stává i jeho zaměstnáním. Druhou rovinu tvoří jeho vztah s přítelkyní a pozdější manželkou Karolínou, pro který je Pavlova záliba zhoubou. „Ač je to vlastně podivné – Hájičkův antihrdina svou nehybností dráždí a rozčiluje, a přesto si čtenáře získá. Autorovi se nadto podařilo udržet proud vyprávění bez nadbytečného psychologizování, které by vyznělo falešně a cize. Knihu lze číst jako příběh o zaslepenosti vášně či jako příběh o „zat’atosti“, která je přes svou relativní bezvýchodnost pro čtenáře přece jen jaksi nadějeplná. Byť jen ve smyslu pochopení těch, kdo nekráčí tou „naší“ zaručeně nejkratší a nejpohodlnější cestou.“²⁶

Rok poté vydává autor svůj druhý román s názvem *Dobrodruzi hlavního proudu*. Román líčí milostný příběh protagonistů Pavla a jeho dívky Dominiky. Děj se odehrává na konci osmdesátých let a v průběhu devadesátých let. V tomto románu je důležité právě časové období, ve kterém se děj odehrává, a to devadesátá léta, která byla divoká a všem postavám přinesla různé životní změny. „To minulý desetiletí jsme každé nějak prožil, a kdo není tak úplně nejmladší a má srovnání s dobou před rokem

²⁵ Román *Selský baroko* byl přeložen do angličtiny, italštiny, chorvatštiny a maďarštiny, do které byl přeložen i román *Zloději zelených koní*. Román *Rybí krev* byl přeložen do polštiny, běloruštiny, bulharštiny a makedonštiny.

²⁶ KAPRÁLOVÁ, Dora. *Jiří Hájiček- Zloději zelených koní*. In: *Knihy kvalitně* [online]. 17. 4. 2001 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <http://knihy.kvalitne.cz/recenze/hajicek.html>

1989, tak to pro něj byly asi dost výjimečný časy...Myslím, že i obsah mého románu tomu odpovídá, osudy lidí jsou tam někdy dost divoký, ale takový byly podle mě i ty naše devadesátý...A teprve až více pohledů a příběhů, který budou sepsaný, poskytnou nějaký obraz, mozaiku, jaká doba to asi byla, jak ji kdo viděl.“²⁷ Román je prostoupen reflexí tohoto období, které s sebou přineslo zásadní společenské a politické proměny. Postupné stoupání na jakémisi pomyslném žebříčku i následné padání z něj, bylo pro protagonistu Pavla klíčové.

Pád komunismu, touha po lepších zítřcích a změny, která sametová revoluce přinesla, to všechno vidíme očima Pavla a Dominiky. Autor v tomto románu přichází s vypravěčskou strategií, která se od jeho předchozích próz liší. Nechává některé kapitoly vyprávět Pavlem a některé Dominikou. Poprvé se tak u Hájička setkáváme s ženou vypravěčkou. „Nemohl jsem se rozhodnout, která postava bude ta nejhlavnější, která povede čtenáře příběhem, jestli Pavel nebo Dominika. Tak jsem udělal vypravěče dva, rovnocenné. A taky jsem si chtěl zkusit vyprávět pohledem ženy.“²⁸ K ženě protagonistce a zároveň vypravěčce se Hájiček navrátil až za deset let ve volné románové trilogii, konkrétně v románu *Rybí krev*.

V roce 2005 vychází další Hájičkův román *Selský baroko*²⁹. O sedm let později román *Rybí krev*. Volná románová trilogie je uzavřena v roce 2016 románem *Dešťová hůl*.

2.6. Hájiček jako autor historické prózy

Mezi výrazná témata, která se objevují na počátku nového milénia, patří téma velkých dějinných událostí, které nějakým způsobem pohnuly s českou společností. Autoři se často obrací k minulosti. „Devadesátá léta jako by chtěla na minulost zapomenout a začít znovu, ale teď se řada mých vrstevníků, kterým je plus mínus

²⁷ BALAŠTÍK, Miroslav. „Člověk je svým způsobem pořád sám...Rozhovor s prozaikem Jiřím Hájičkem.“ Host, 2002, roč. 15, č. 5, s. 26.

²⁸ GILK, Erik. „Láska a přátelství plus dobrodružství hledání.“ Tvar, 2002, roč. 13, č. 19, s. 12.

²⁹ Jiří Hájiček na sebe upozornil až románem *Selský baroko* a dostal se tak do širšího povědomí veřejnosti.

čtyřicet, začíná obracet a dívat se do minulosti. Zní to jako klišé, ale zřejmě si uvědomují, že tam jsou kořeny k pochopení dneška.“³⁰

Autoři se tak často navracejí k tématu druhé světové války a holocaustu. Oblíbeným námětem se stávají i léta padesátá. „Období nejhrubšího komunistického útlaku se v těchto dílech pojilo s vězněním, mučením a popravami, s násilnou kolektivizací a rozbitím tradičních vesnických vazeb, ale také s všedním přežíváním v kruté době plné strachu, kdy každé zaváhání a omyl může mít fatální následky.“³¹ K padesátým letům a tématu kolektivizace venkova se ve svém románu *Děda* vyjádřil také představitel nejstarší generace Jan Novák. Autor v románu z roku 2007 popisuje, prostřednictvím autobiografických vzpomínek, svého dědu sedláka, který byl stejně jako ostatní nucen vstoupit do nově vznikajících JZD.³²

Oproti dříve vydávané próze, která se zabývala druhou světovou válkou a obdobím minulého režimu, se tato nová vlna plně soustředí na práci s historickými prameny a s literaturou faktu. Práce s historickými prameny je blízká i Jiřímu Hájíčkovi, který díky bádání v kronikách oživuje dávno zapomenuté události padesátých let minulého století v prvním románu trilogie *Selský baroko*. Vypravěč, který je postaven prostřednictvím archivů před osudy a křivdy lidí poznamenaných událostmi padesátých let, zjišťuje, jak těžká je role soudce. „Těžko lze rozsoudit a potrestat dobové aktéry a porovnat jejich míru viny za jednání, v němž se „velké“ dějiny a rozhodnutí prolínaly s osobními křivdami a pomstami.“³³ Také druhý román volné trilogie *Rybí krev* se dotýká dějinné události, avšak už ne tak vzdálené jako byla padesátá léta dvacátého století. Stavba jaderné elektrárny v druhé polovině osmdesátých let pohnula s osudy mnoha vesnic a jejich obyvatel. Podle Ondřeje Sládka spadá Hájíček do výrazného proudu současné české prózy, který se věnuje reflexi nedávných českých dějin. Autoři se zaměřují na události, které nějakým způsobem ovlivnily českou společnost.³⁴

³⁰ BALAŠTÍK, Miroslav. „Zajímají mě zlomové okamžiky. Rozhovor s Jiřím Hájíčkem.“ Host, 2007, roč. 23, č. 8, s. 7.

³¹ FIALOVÁ, Alena. *Próza. V novém miléniu*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 358.

³² Tamtéž, s. 360.

³³ Tamtéž, s. 361.

³⁴ SLÁDEK, Ondřej. *Jiří Hájíček: Selský baroko*. In: FIALOVÁ, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 479.

3. Volná venkovská trilogie

Volná trilogie byla uvedena v roce 2005 románem *Selský baroko*,³⁵ v pořadí třetí Hájíčkův román vzbudil zájem už svým názvem. Aleš Haman poukazuje na nespisovný tvar adjektiva „selský“, který naznačuje, že je zde důraz položen na slovo „selský“, tedy na označení vrstvy společnosti silně spjaté s půdou.³⁶ Jiří Hájíček v rozhovoru³⁷ uvedl, že tvoření názvu pro romány je pro něj někdy trochu alchymie. Název druhého románu *Rybí krev* mu tedy dle jeho slov „vykrytalizoval“ a přál si, aby si jej čtenáři zapamatovali. *Dešťová hůl* je název třetího Hájíčkovy románu a rovněž obřadním hudebním nástrojem indiánů, kteří se v románu objevují.

V roce 2012 přichází Hájíček s románem *Rybí krev*³⁸. Kolektivizace venkova v padesátých letech a stavba jaderné elektrárny Temelín jsou události, jež od sebe dělí přes třicet let. Pro Hájíčka však bylo ve volné románové trilogii klíčové propracovat vztahy mezi jednotlivými postavami románu. Mezilidské vztahy a dramata, odehrávající se na pozadí velkých dějinných událostí, tvoří silnou složku románů. Hájíček se pečlivě snaží o zachycení vztahů mezi jednotlivými postavami. Důraz na mezilidské vztahy je nejsilnější v románu *Rybí krev*. Rozpad protagonistčiny rodiny pro Hájíčka předznamenává rozpad vesnice. Příběh románu je pro něj příběhem o mezilidských vztazích v rámci jedné rodiny, který nejde primárně po tématu výstavby jaderné elektrárny.³⁹

Posledním článkem volné románové trilogie je román *Dešťová hůl* (2016). Autor po rozsáhlé *Rybí krvi* volí skromnější a komornější typ prózy. Oproti dvěma předchozím románům se tento jako jediný nezabývá stopami minulosti. Tentokrát se autor věnuje tématu ze současnosti. Hájíček se zaměřil na současný český venkov a na podvody, které se odehrávají na poli komunální politiky. Pozornost věnoval podvodům, které se týkají zděděných pozemků nebo pozemků získaných v restituci a

³⁵ Román získal ocenění Magnesia Litera v roce 2006.

³⁶ HAMAN, Aleš. „Zaprášené příběhy o rozkulačování.“ Lidové noviny, 1. 12. 2005, s. 18.

³⁷ KUBÁT, Petr. *Rybí krev vypráví o Temelínu, autor má našlápnuto na literární cenu*. In: Idnes [online]. 10. 6. 2012 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://knihy.kvalitne.cz/recenze/hajicek.html>

³⁸ Román získal rovněž ocenění Magnesia litera v roce 2013.

³⁹ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájíčkem*. In: Wawe rozhlas [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

také machinacím s územním plánem. Prostřednictvím volné románové trilogie Jiří Hájíček dokumentuje a zaznamenává podobu jihočeského kraje.

3.1. Selský baroko

Selský baroko je román zabývající se reflexí určité historické události, která nějakým způsobem ovlivnila českou historii a především životy mnoha lidí. Dotýká se tak tématu zapomínání a vytěsňování minulosti, které je české společnosti velmi blízké.⁴⁰

Román líčí události z padesátých let dvacátého století, které otřásl tehdejším venkovem. Nástup komunistické strany k moci, postupné zestátnování a kolektivizace, to všechno vedlo k socializaci vesnice a zemědělské kolektivizaci, která vrcholila akcí s názvem kulak⁴¹. Akce, která byla v padesátých letech spuštěna, měla naprosto a definitivně zlikvidovat soukromé vlastnictví sedláků. Zároveň měla donutit sedláky ke vstupu do nově vznikajících zemědělských družstev. Ti, kteří odmítli, byli odsouzeni ke splňování nesmyslně stanovených dodávek. Bývali také často zatýkáni a vězněni a v konečné fázi vystěhováváni ze svých statků a o svůj majetek a domov nakonec definitivně přišli. Hájíček se prostřednictvím tohoto románu, jako jeden z prvních, vyjadřuje k událostem z české historie, které byly v dobách minulého režimu zakázaným tématem. Autor román věnoval svému otci, synovi kulaka.

„Mému tátovi, kterému je letos sedmdesát a kterej se začátkem padesátých let nesměl ani vyučit řemeslu, protože byl synem kulaka, kterej odešel v patnácti z jihočeský vísky na práci do černý Ostravy, kterej se ve zdraví vrátil a místo s koňma, jako jeho předci sedláci, handloval s motorkama a ojetejma autama.“⁴²

⁴⁰ SLÁDEK, Ondřej. *Jiří Hájíček: Selský baroko*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 474–475.

⁴¹ Slovo kulak využívala komunistická propaganda, a mělo především hanlivý význam. Označení kulak znamenalo, že daná osoba, respektive sedlák, je nepřátelská a poškozuje státní zájmy. Původně toto slovo, pocházející z ruského jazyka, označovalo bohatou třídu rolníků, jejichž likvidaci nařídil Stalin v roce 1929. Odtud bylo toto označení převzato komunisty v padesátých letech v Československu.

⁴² HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, s. 6.

Hájíčková inspirace k napsání románu pochází ze zkoumání vlastní rodinné historie, které jej přivedlo k archívům a kronikám. „Otec o tom nikdy moc nemluvil. Když už zavzpomíná na dětství a mládí, tak třeba vypráví, jaké měli koně, pole, velký rybník. Ale chápu, že se nechce vracet k té bolesti...Kdo to nezažil, nemůže úplně pochopit, jak brutálně a nezvratně vesnice poznamenala život těch sebevědomých, nezávislých sedláků, jaké utrpení si v sobě dál nesli.“⁴³

Název románu *Selský baroko* odkazuje jednoznačně k tomu, jak jsou jednotlivé postavy spjaty se svou rodnou půdou, domovem a statky. Také k architektonickému stylu, ve kterém jsou domy vystavěny. Jsou to právě domy, které zůstávají, a které jsou nejstaršími pamětníky veškerých událostí. „Všechny ty příběhy tu pořád jsou. V krajině, na polích, v chalupách s lidma, který už o nich třeba dávno nevědí. Na mezi najdete starej patník, v archivu slovo, o kterým už nikdo neví, co znamenalo. A něco nenajdete nikde. A nikdy...“⁴⁴

Příběh je vyprávěn protagonistou a zároveň vypravěčem Pavlem Straňánským, genealogem, jehož prací je sestavování rodokmenů na zakázku. Hlavním úkolem Pavla je najít dopis, který zavínil vystěhování a následné věznění několika sedláku v obci Tomašice. Pavel postupně pátrá v archívech, ve vzpomínkách místních obyvatel a rozkrývá tak bolestnou minulost. Časově a dějově je příběh rozdělen do dvou rovin. V současnosti vypravěč pátrá po jednotlivých stopách, které by jej dovedly k autorovi dopisu, který způsobil následné zatčení několika sedláků. Minulost je zde zachycena pouze fiktivními zápisy z kronik a vzpomínkami pamětníků.

Do Pavlova života zasáhne setkání s Danielou, kterou potkává při jednom ze svých pátrání v archívu. Nakonec se ukáže, že Daniela je s událostí, která se stala více než před padesáti lety, osobně spjata. Jedná se totiž o vnučku jednoho z vězněných sedláků. Až v závěru románu se Pavel i čtenář dozvídají, že jejich setkání nebylo náhodné a cíl měli oba dva stejný, získat onen dopis. Daniela toužila po pomstě a potrestání těch, kteří dle jejího názoru zavinili tragédii, která ovlivnila osud její rodiny. Autorem dopisu je Rozalie Zandlová, žena, o které se v Tomašicích nemluví. Pavlovo pátrání končí setkáním s onou ženou a v závěru románu se dozvídá, proč k napsání dopisu došlo. Rozálie napsala dopis z nešťastné lásky. Byla zamilovaná do sedláka

⁴³ LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájíček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ *Hospodářské noviny, příloha Víkend*, 14. 4. 2006, s. 8–9.

⁴⁴ HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, s. 61.

Františka Kubacha, který byl také otcem jejího dítěte. Kubach se ale scházel s jinou ženou na místní pile, kde se současně odehrávaly karbanické večery. Dopis, který měl ublížit pouze sedlákovi Kubachovi nakonec posloužil jako záminka místním komunistickým představitelům k tomu, aby zahájili likvidaci místních sedláků. Rozálie byla odsouzena sousedy a celou vesnicí byla označena za udavačku. Otázkou zůstává, zda by k událostem, které následovaly, došlo i bez napsání dopisu. Socializace vesnice byl jasně stanovený úkol tehdejší vlády a dopis posloužil pouze jako záminka pro přestavbu venkova, ke které by došlo i bez dopisu Zandlové. Tuto otázku si pokládá i Pavel a na konci románu si na ní sám odpovídá.

„Věř mi, že ten Zandlový dopis jen zneužili. Dávno se na ně chystali, na Kubacha a hlavně na tvého dědu. Potřebovali záminku. Udělali z toho aféru.“⁴⁵

„Hájíček zde vystihuje problematičnost morálního hodnocení té doby, respektive odsudku jedné osoby jako jednoznačného viníka. Zůstává otázkou, kdo byl vlastně obětí a kdo viníkem.“⁴⁶ Události, které se staly před půl stoletím, mají přesah i do současnosti. Spousta přímých aktérů tehdejších události je již sice po smrti, ale nevyřešené spory pořád neutichly a jsou v obci stále přítomny. Dokazuje to strach Zandlové o syna Františka, který je členem rady v městském zastupitelstvu a jehož kariéru může vydírání ze strany Daniely ukončit. Dopis má, i po více jak padesáti letech, stejnou moc, jakou měl, když jej Rozálie napsala. Tehdy posloužil jako záminka pro věznění sedláků, v současnosti jako hrozba pro radního Františka Zandla.

Jak bylo zmíněno výše, Hájíček se tak prostřednictvím tohoto románu dotýká otázky vyrovnávání se s minulostí, která znamená pro českou společnost velké téma, protože velká řada událostí a křivd z období minulého režimu zůstala zapomenuta, nebo je naopak zlehčována a opomíjena. Tento způsob vyrovnávání se s minulostí zapomenutím se objevuje také v *Selském baroku* především ze stran občanů Tomašic. „Důvody jsou v zásadě dva: jednak utíkání před zodpovědností, před přiznáním si

⁴⁵ HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, s. 168.

⁴⁶ SLÁDEK, Ondřej. *Jiří Hájíček: Selský baroko*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 476.

vlastních chyb a vin, jednak uvědomění si složitosti doby, nejrůznějších vztahů, zájmů, kontextů, které neznámé a nejspíš ani nepoznáme.“⁴⁷

Dalším způsobem je snaha udělat za minulostí tlustou čáru a dál se k ní nevracet. Tento postoj v románu zaujímá především Rozálie Zandlová, která se po incidentu s dopisem z vesnice odstěhovala a také postava sedláka Mařánka, který přes veškerou křivdu v závěru života pronesl větu: „*Nedonutili mě nenávidět.*“⁴⁸ Dochází tak k vyrovnání se s minulostí prostřednictvím odpuštění. Naopak postavou Daniely Hájíček ukazuje způsob, kdy k vyrovnání se s napáchanými křivdami nedochází. Daniela přes to, že nebyla přímým aktérem událostí, brání svou rodinu a především svého dědu sedláka Jirchu. Jejím cílem je odplata, usvědčení konkrétního viníka, který způsobil nezvratnou ztrátu statku, půdy a domova.

„Nakonec dědu ze statku stejně dostali, v třiapadesátým. Na písemný udání Rozálie Zandlový pozatýkali bejvalýho majitele pily a dva sedláky nad dvacet hektarů, který ještě nevstoupili do JZD...Ale já mám konečně v ruce důkaz! Máám černý na bílým, jak to bylo.“⁴⁹

Tyto tři způsoby vyrovnání se s minulostí, zde Hájíček staví vedle sebe. Pohled většiny, která se ze strachu z odpovědnosti snaží zapomenout. Pohled Rozálie a sedláka Mařánka, kteří se snažili udělat za minulostí tlustou čáru a pohled Daniely, která touží po spravedlivé odplatě. Tyto tři způsoby vidění událostí vytváří tři různé interpretace a Hájíček se snaží jejich prostřednictvím ukázat, že zobrazování minulosti by nemělo být v současnosti čistě černobílé.⁵⁰ „Z dnešního časového odstupu je ta doba jasná: byli zlí, kteří brali půdu, a byly hodné, nevinné oběti. To je pohled shora, z pohledu učebnice dějepisu. Já jsem nechtěl napsat nějaký socrealistický román naruby. Nechtěl jsem ani příběh vysvětlovat, ale jen předložit čtenářům. Ať o těch postavách sami rozhodnou.“⁵¹

⁴⁷ SLÁDEK, Ondřej. *Jiří Hájíček: Selský baroko*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 476.

⁴⁸ HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, s. 75.

⁴⁹ Tamtéž, s. 166.

⁵⁰ SLÁDEK, Ondřej. *Jiří Hájíček: Selský baroko*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 476–478.

⁵¹ LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájíček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ *Hospodářské noviny, příloha Víkend*. 14. 4. 2006, s. 9.

S předchozí autorovou tvorbou román pojí lyrické popisné pasáže prostoru venkova a jihočeské krajiny, poklidný rytmus děje a nepochybně jméno protagonisty - Pavel. „Výsledkem je próza napsaná s výjimečným citem pro poezii venkova, viděného v historické perspektivě přítomnosti prolnuté s minulostí.“⁵²

3.2. Rybí krev

V pořadí druhý román trilogie zachycuje stavbu jaderné elektrárny Temelín a zaplavování přilehlých vesnic. Hájiček se zde – stejně jako v *Selským baroku* – obrací do minulosti. Příběh je časově zasazen do roku 2008, ale pomocí retrospektivních pasáží se autor navrácí do druhé poloviny osmdesátých let minulého století. I zde se ocitáme na jihočeském venkově. Tématem románu je stavba přehrady Hněvkovice, která úzce souvisí se stavbou jaderné elektrárny Temelín. Se stavbou se pojí také plánované zatopení několika obcí v okolí elektrárny. Román se tak opět zabývá reflexí dějinné události, která zcela ovlivnila životy tamních obyvatel. „Hájičkovi jde o přesné vyjádření, snaží se zachytit to mediálně či historicky nepostižitelné, co provázelo temelínskou kapitolu našich nedávných dějin, naopak zcela se oprošťuje od stereotypního vsazování děje do kulturněhistorických kontextů apokalyptické potopy.“⁵³

Protagonistka Hana se po patnácti letech navrácí navštívit domov a zároveň pomocí retrospektivních pasáží slepuje minulost. Autor uvedl, že pro něj bylo zajímavé prostřídat dvě časové roviny. Stavět do kontrastu osmdesátá a devadesátá léta, která pro něj představují dětství, a současnost v roce 2008. Především proto, že na povrch vyplula otázka, zda už není na vysvětlování dávno zapomenutých křivd pozdě.⁵⁴ Téma románu je autorovi opět blízké. Vesnice Purkarec, která byla zatopena po kótu 370,5, je místem, ze kterého autor pochází.

Příběh se odehrává ve dvou časových rovinách. V přítomnosti ve třech kapitolách, které nesou prostý název letopočtu 2008 a v minulosti, která je obsažena v sedmi kapitolách. První tři jsou nazvány *Kóta 370,5* podle kóty, po kterou měly být

⁵² HAMAN, Aleš. „Zaprášené příběhy o rozkulačování.“ Lidové noviny, 1. 12. 2005, s. 18.

⁵³ KLÍČOVÁ, Eva. „Ve znamení soustředěnosti.“ Host, 2012, roč. 28, č. 7, s. 67.

⁵⁴ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájičkem*. In: Wawe rozhlas [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

zaplaveny vesnice a zbylé čtyři nesou označení *Čp. 11*. Název je odvozen od čísla domu, ve kterém Hana bydlela po odchodu z domova. Příběh je tak jasně rozvržen do tří částí.

S Hanou se setkáváme v současnosti v roce 2008, kdy se po několika letech navrací zpět domů ze zahraničí, navštěvuje svého otce a postupně se dostává i k dalším osobám, jejichž jména nosí napsána na papírku, a se kterými se chce setkat. Jedná se o jejího otce, bratra, ale také kamarádky, jak z vesnice, tak z vysoké školy, dále o Petra, bývalého partnera. Seznam tvoří dvanáct jmen osob, které nějakým způsobem zasáhly do jejího života před tím, než odešla z Čech.

„Přejíždím pohledem lístek odshora dolů. Budu si odškrtnávat jména. Všechny ze seznamu chci vidět, mluvit s nimi, dívat se jim zpřímá do očí. Ať už se mezi námi stalo cokoli.“⁵⁵

Druhá časová rovina je tvořena retrospektivními pasážemi, vzpomínkami Hany na dobu před postavením přehrady Hněvkovice, která zatopila vesnici, ze které protagonistka pocházela. V těchto pasážích, odehrávajících se mezi léty 1983–1993 Hana prožívá své mládí, ukončuje střední školu a nastupuje na vysokou školu. S přicházející hrozbou zaplavení vesnice se Hana společně s přítelem Petrem snaží ze všech sil zabránit stavbě přehrady. Sepisuje petice, společně s kronikářem Tušlem napíše dopis prezidentovi Husákovi. V postavě kronikáře Tušla je zachycen tragický osud těch, kteří se museli odstěhovat do nových bytů, jejichž okna jim umožňovala ironický výhled na věže elektrárny. *„Ze čtvrtého patra má věž jako na dlani, chápeš? Nemůže se ani podívat z okna.“⁵⁶* Postava kronikáře Tušla má reálné základy v postavě kronikáře z vesnice Březí, ten ve své kronikářské práci pokračoval i po zatopení vesnic. Přestože se všichni původní obyvatelé odstěhovali, zapisoval dále do kroniky úmrtí i narození nových občanů. Rodáci se stále scházejí v kostele sv. Prokopa, který jako jediný společně se hřbitovem ustál zatopení.⁵⁷

Hana se v druhé polovině románu odstěhuje od rodičů k Petrovi, který žije v domě již označeném k zbourání. Postupem času vlna odboje ze stran obyvatel vesnice upadá, většina z nich přijala nový byt ve městě a s novou situací se snažila

⁵⁵ HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2012, s. 9.

⁵⁶ Tamtéž, s. 341.

⁵⁷ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájičkem*. In: Wawe rozhlas [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

vypořádat. Ve vesnici zůstávají pouze starousedlíci bránící své obydlí do posledních chvil. Hana se jim snaží pomáhat tím, že chodí nakupovat potraviny, protože někteří nechtějí své domy opustit.

„Naklonila jsem se dovnitř a podala paní Zhorkové mléko. Zahlédla jsem, že jídelní stůl a masivní nízká almarka jsou přestěhované ke dveřím. Zatarasila vchod nábytkem.“⁵⁸

Tito obyvatelé odmítají vystěhování, nedokáží si představit, že stráví zbytek svého života v panelovém domě na sídlišti. Ztráta domova pro ně představuje konec života. Bourání vesnic a ničení okolní krajiny se stává symbolem smrti.

„Porážejí ovocné stromy v květu, viděla jsem to. Podřežou je a zahrabou je do země nebo spálí.“⁵⁹

Hana se snaží bojovat ze všech sil, ale zůstane sama. Nadšení bojovat opouští i Petra. Pro Hanu je zjištění, že Petr začal pracovat pro elektrárnu nepochopitelnou zradou. Nakonec se Hana rozhodne před vším a všemi utéct a odjíždí do Anglie, kde se z ní stává *au pair*. V retrospektivní časové rovině je kladen důraz na mezilidské vztahy, které tvoří silnou složku celého románu. Hana prožívá konflikty v rodině, s kamarádkami i s přítelem Petrem. Do všeho zasahuje stupňující se hrozba zaplavení jejího domova, čím více se stavba přehrady blíží a je jasné, že nebude cesty zpět, tím více se zhoršují vztahy v Hanině okolí. Také vztahy s kamarádkami berou za své a nakonec ve svém boji zůstává úplně sama.

Stejně jako v *Selském baroku* i zde je tématizována otázka vyrovnávání se s minulostí. Autor zde opět poukazuje na to, jak jednoduché je zapomenout, udělat za minulostí tlustou čáru a přizpůsobit se nové době. Revoluční rok 1989, který je zaznamenán i v románu, přinesl politické změny, ale také naděje obyvatel vesnic na zastavení stavby jaderné elektrárny. V „nové době“ bohužel ke změně nedošlo. Elektrárna se staví dál a většina, která byla proti výstavbě, v ní nakonec nachází své zaměstnání. Hlas aktivistů i starousedlíků utichl. Zapomnělo se. „Normalizace sedmnáctým listopadem sice končí, ale mnohé z ní zůstává, zviřená revoluční nejistota si opět sedá a komunistický soudce dál soudí, elektrárna se buduje, svoboda dává

⁵⁸ HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2012, s. 319.

⁵⁹ Tamtéž, s. 319.

zapomenout na chlad starobylých venkovských stavení, jejich barokní štíty a přirozeně plynoucí koryto řeky.“⁶⁰

3.3. Dešťová hůl

Dešťová hůl je autorův doposud poslední vydaný román, kterým v roce 2016 Hájíček uzavřel volnou románovou trilogii. Oproti dvěma předchozím románům se tento soustředí na současnost. Román zachycuje protagonistu Zbyňka, odborníka na pozemkové právo v životní situaci, kdy se po dlouhých letech setkává se svou dávnou dětskou láskou. Vrací se zpět na venkov, kde prožil své dětství a mládí. Zbyněk domov i Bohunu opustil kvůli studiím na vysoké škole, stejně jako Pavel ze *Selského baroka*. Ve městě začal nový život. S manželkou Terezou bydlí v rekonstruovaném bytě po manželčině dědečkovi. Tereza se zoufale snaží otěhotnět a uvědomuje si, že kvůli přibývajícimu věku by se početí nemuselo podařit. Zbyněk prožívající krizi středního věku se v bytě necítí dobře, potýká se s neustálými pocity, že tam, na rozdíl od své ženy, nepatří.

„Ona sem patří, do činžáku postaveného někdy za císaře Franze Josefa, se svou gráciézní pomalou chůzí, s partiturami po dědečkovi a s francouzštinou. Ale patřím sem opravdu já?“⁶¹

Dalším jeho problémem, který ochromuje jeho život je nespavost. Každou noc se budí v brzkých ranních hodinách. Nespavost a stavy, které Zbyněk kvůli vyčerpání z nevyspaní prožívá, ovlivňují jeho osobní i profesní život.

„Ciferník se zeleně rozsvítil. Rafičky ukazovaly půl páté a pět minut. Kdybych do deseti minut usnul, tak můžu spát ještě hodinu a půl. Plus ty tři hodiny co už mám, s tím by se v práci dalo nějak přežít.“⁶²

Název románu *Dešťová hůl*, je zároveň název nástroje, který je využíván šamanem při indiánských obřadech. Zbyněk pronajímá svůj pozemek indiánskému kmeni Lakotů. Podstoupí slavnostní obřad, je přijat šamanem a stává se jedním z nich.

⁶⁰ KLÍČOVÁ, Eva. „Ve znamení soustředěnosti.“ Host, 2012, roč. 28, č. 7, s. 67.

⁶¹ HÁJÍČEK, Jiří. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, s. 24–25.

⁶² Tamtéž, s. 12.

„Jeden z bojovníků držel v ruce dešťovou hůl, nástroj z bambusu, ve kterém se přesýpala semínka a drobné kamínky a který zněl, jako když jemně prší.“⁶³

Čím více se Zbyněk ponořuje do pozemkového sporu v obci Lešice, tím více se vyhrocuje jeho vztah s Terezou. Ta jej začne obviňovat z nevěry a jejich vztah se pomalu rozpadá. Zbyněk ale pátrání nevzdává, touží po spravedlnosti. Jeho pátrání jej dovede k místním zastupitelům, kteří se na podvodech s pozemky podíleli. Bohunin otec údajně veškeré pozemky propil, něco málo zůstalo po jejím strýci Tondovi. Ten však zemřel na následky vážných zranění, která utrpěl, když vlezl do ohrady s býky v místním družstvu. Pozemky chce pro sebe také sestra Bohuny, chce je prodat, aby dostala z dluhů vlastního manžela. Střetem zájmů mezi dvěma sestrami se stane pozemek, který byl za podivných okolností převeden na stavební parcelu. Zbyňkovo pátrání jej dovede až k místnímu starostovi Ratajovi, který se podvodů v obci účastní. Zjišťuje, že Tonda byl donucen pozemek prodat.

„Hele nedělej z Tondy ještě většího blba, než byl. Vysvětloval jsem mu to sice asi patnáctkrát, ale nakonec to pochopil. Když neprodá, bude mít kus pole, na kterém poroste řepka nebo krmná kapusta. Když prodá, dostane prachy na ruku a necháme mu tisíc metrů, ze kterých jednou bude luxusní parcela.“⁶⁴

Peníze za prodaný pozemek se ale v pozůstalosti Tondy nenašly. Nakonec je Zbyněk objevuje v Tondově rozpadlém domku, schované v igelitové tašce a odevzdá je Bohuně. Dá se tedy říci, že spravedlnost a poctivost zvítězila.

Přestože se, na rozdíl od dvou předchozích Hájičkových románů popisujících události z minulosti, věnuje *Dešťová hůl* tématu ze současnosti, kterým je podvodné získávání pozemků a machinace s územním plánem, je románům *Selský baroko* a *Rybí krev* blízká. „Jsou to právě nitky spojující současnost s minulostí, co tomuto tématu dodávají závažnost a prohlubují jeho etický rozměr, který čtenář zná z přechodných Hájičkových románů.“⁶⁵ *Dešťovou hólí* Hájiček ukončil svou volnou románovou trilogii.

⁶³ HÁJÍČEK, Jiří. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, s. 195.

⁶⁴ HÁJÍČEK, Jiří. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, s. 254.

⁶⁵ KITTLOVÁ, Markéta. *Či(m) může být půda*. In: Iliteratura [online]. 13. 10. 2016 [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37181/hajicek-jiri-destova-hul>

3.4. Detektivní prvky v trilogii

Volnou románovou trilogii sice netvoří detektivní romány, ale určité prvky tohoto žánru zde můžeme spatřit. Výrazným prvkem, který spojuje trilogii je detektivní zápletka, která se objevuje především v *Selským baroku* a *Dešťové holi*. Protagonisté obou románů postupně odkrývají události, které souvisejí se ztrátou pozemků a půdy.

V *Selským baroku* protagonista Pavel Straňanský pomocí starých archívů, kronik a vzpomínek pamětníků odhaluje pravdu týkající se kolektivizace statkářů v padesátých letech v obci Tomašice. Pavlovo pátrání po neznámém autorovi udavačského dopisu připomíná detektivní pátrání. Na konci románu dochází také k rozluštění detektivní zápletky, jejíž součástí byla postava Daniely. Přestože se v románu neobjevují znaky detektivního románu, jakými jsou vražda nebo krádež, zabavení majetku místním statkářům lze v jistém slova smyslu vnímat jako krádež, za kterou stojí státní moc.⁶⁶

Pavel pátrá po dopise, který v padesátých letech uvedl do chodu události, které souvisely s následným vězněním statkářů. Pátrání jej sice dovede k autorovi onoho dopisu, ale k jasnému uzavření příběhu nedochází. „V závěru problém viny a odpuštění, oběti a kata, věčný problém „kde je pravda?“ nechává moudře nerozsouzen. V přiznání vlastní neochoty a neschopnosti být soudce je autorova největší síla.“⁶⁷ V románu je kladen důraz na pozvolné odkrývání souvislostí, roli zde hraje také tajemství, které je spojováno s postavou Daniely, o které čtenář skoro nic neví a její odhalení je zároveň vygradováním celého příběhu

Zbyněk, hlavní postava románu *Dešťová hůl* se pouští do zkoumání pozadí smluv, které se týkají pozemků, patřící jeho dětské lásce Bohuně. Ta jej poprosí o právní pomoc s nejasnostmi kolem darovacích smluv na pole, která zdědila po svém strýci Tondovi. Zbyněk postupně odhaluje podvod ze strany zastupitelů obce Lešice. Poodkrývá pozadí pozemkových machinací v obci a pátráním je zcela pohlcen. Zbyněk se stává posedlý a veškerý svůj čas investuje do vyřešení problémů kolem

⁶⁶ CERMANOVA, Anna. *Teorie relativity historické viny*. In: Iliteratura [online]. 2. 3. 2006 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/18717/hajicek-jiri-selsky-baroko-in-totemcz>

⁶⁷ Tamtéž.

Bohunčíných pozemků. Jediné co jej zajímá je dosažení spravedlnosti a odplaty. Snaha dosáhnout spravedlnosti se pro něj stane hnacím motorem i za cenu zničení partnerského života.

Rybí krev má s ostatními romány volné trilogie společné postupné poodkrývání důležitých informací a událostí, souvisejících spíše než s půdou, s rodinnými křivdami. Postupně jsou uváděny na světlo události, které zapříčinily současnou podobu vztahů mezi postavami románu. Jedná se především o autonehodu bratra protagonistky, která pohnula s osudy postav románů na dlouhá léta. Hájíček v tomto románu opět pracuje s tajemstvím, které se vznáší nad zmíněnou autonehodou, která zapříčinila „zlou krev“ v rodině Hany. Čtenáři je neustále naznačováno, že vše bude nakonec jinak, než se zdálo na počátku. A na konci románu se opravdu ukáže, že autonehodu nezavinil Honza, pouze na sebe převzal zodpovědnost namísto svého kamaráda.

Romány volné trilogie mají tedy společné postupné naznačování. Vše, co je v textu důležité, se objevuje postupně a čtenář si příběh spojuje jako mozaiku. Toto naznačování je dalším společným prvkem volné románové trilogie, kterým autor odlišil svou předchozí tvorbu od posledních tří románů. Tento prvek má čtenáře zaujmout, upoutat jeho pozornost. „Hájíček si pravděpodobně uvědomil, že v postmoderní současnosti tolik oblíbené míšení „nízkých“ a „vysokých“ žánrů může pomoci i jemu – udržet napětí, čtenářský zájem a v neposlední řadě i strukturu textu. V jeho dřívějších prózách se nápaditý příběh často rozmělnil a roztekl nesvázanými jasnými pravidly.“⁶⁸

⁶⁸ CERMANOVA, Anna. *Teorie relativity historické viny*. In: *Iliteratura* [online]. 2. 3. 2006 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/18717/hajicek-jiri-selsky-baroko-in-totemcz>

4. Prostor

4.1. Hájíček a jihočeský venkov

Velká většina děl Jiřího Hájíčka je zasazena do prostoru jihočeského venkova, kde autor prožil své dětství. „Dětství je hrozně intenzivní období, takže mám obrazy návsi a chalup okolo vryté do paměti a ta venkovská atmosféra je ve mně pořád. Ale samozřejmě si ten prostor už zabydluju jinými příběhy, které jsem nezažil nebo jsem je zažil třeba později a v jiných souvislostech“.⁶⁹ Je pro něj zásadní psát o místech, která důvěrně zná. Dalším dějištěm autorovy prózy bývá také maloměsto, málokdy se dějištěm příběhu stává samotné město. Pokud se děj odehrává ve velkých městech, jako je Praha (*Zloději zelených koní*), České Budějovice (*Dešťová hůl*), Paříž, Londýn (*Dobrodruzi hlavního proudu*), vždy je znatelná touha postav po úniku z městského prostředí na venkov.

Jiří Hájíček bývá řazen do proudu autorů píšicích především venkovskou prózu. V jednom z rozhovorů⁷⁰ Hájíček uvedl, že venkovskou prózou byl okouzlen již během studií na gymnáziu, především tvorbou Karoliny Světlé, Terezy Novákové, Karla Václava Raisa. Přesto řazení jeho románů k venkovským románům vnímá Hájíček jako žánrovou hru, škatulkování, při kterém jsou jeho knihy řazeny tak, jak se to literární kritice hodí. Toto označení je dle jeho názoru doménou literárních kritiků. Témata svých knih si nevybírám cíleně, aby splnil požadavky nějakého konkrétního žánru. Tvrdí, že téma k němu přijde samo a on jej pak jen dále rozvíjí.⁷¹

Hájíčkovu dílo je však bezesporu venkovským prostředím silně ovlivněno. Jedná se o spojující prvek autorových předchozích práz s románovou trilogií. Prostor, do kterého Hájíček své příběhy zasazuje, je neodmyslitelně spjat s jihočeským krajem, konkrétně s venkovem. Před napsáním románové trilogie, která je spojená především prostorem jihočeského venkova, v rozhovoru pro časopis *Host* uvedl, že jeho prózy se nemusí vždy odehrávat na venkově. „Netrvám na vesnici, nebudu asi ruralista a

⁶⁹ BALAŠTÍK, Miroslav. „Zajímají mě zlomové okamžiky. Rozhovor s Jiřím Hájíčkem.“ *Host*, 2007, roč. 23, č. 8, s. 7.

⁷⁰ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájíčkem*. In: *Wawe rozhlas* [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

⁷¹ Tamtéž.

zpátečník. A netrvám ani na Pavlovi, až mě přestane bavit, tak ho vyměním.“⁷² Ke změně u Jiřího Hájíčka prozatím nedošlo, což nám dokazuje poslední román *Dešťová hůl*, který pomyslně uzavírá volnou románovou trilogii.

4.2. Prostor ve volné trilogii

Všechny tři romány se odehrávají na jihočeské vesnici. Pomyslný trojúhelník tvoří v *Selském baroku* obce Tomašice, Černá Hůrka a Smrčí. V *Rybi krvi* nejsou jména zatopených vesnic zmíněna, dnes již obce neexistují. Prostor je tak charakterizován pouze kótou 370,5, po kterou byla zatopena obec Purkarec. V *Dešťové holi* se objevuje městské prostředí Českých Budějovic a vesnice Lešice.

Hájíček klade důraz především na domy a stavení, které pro něj představují němé pozorovatelé rodinných vztahů a křivd, které během let prožívají jejich obyvatelé. Současně ve svých románech staví do protikladu podobu vesnice v minulosti tak, jak si ji pamatuje ze vzpomínek na své dětství a v současnosti. Ukazuje, jak se vesnice postupem času proměnila. „Dnešní vesnice jsou zkrátka jiné, než byly. Objevily se tam nové vymoženosti, jako jsou satelity, všude stojí stožáry na mobily a visí reklamní neóny třeba na Coca-Colu. Někde se dokonce chodí na pivo místo do hospody k benzínové pumpě.“⁷³

Ve volné trilogii se stejně jako v předchozí Hájíčkově próze často objevují lyrické popisné pasáže jihočeské krajiny, které zpomalují dějovou složku románů. „Zajímá mě vesnické prostředí, je takové pomalejší. Mám rád popisy krajiny, navození atmosféry, to zvolňuje tempo. Některé příběhy plynou, jako když teče řeka. Snažím se to adekvátními prostředky zachytit. Samozřejmě balancujete na hraně, že někomu to bude připadat nudné. Ten kdo chce číst akční věci, asi sáhne po jiném autorovi.“⁷⁴

Hájíčkovy popisné lyrické pasáže prostoru, kterými autor navozuje silnou atmosféru, jsou spojujícím prvkem jednotlivých románů tvořících volnou trilogii.

⁷² BALAŠTÍK, Miroslav. „Člověk je svým způsobem pořád sám...Rozhovor s prozaikem Jiřím Hájíčkem.“ Host, 2002, roč. 15, č. 5, s. 26.

⁷³ PROCHÁZKA, Michal. „Kluci z vesnice se nikdy neztratí.“ Právo, 25. 5. 2004, s. 11.

⁷⁴ LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájíček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ Hospodářské noviny, příloha Víkend, 14. 4. 2006, s. 12.

„Slyšela jsem bzuchet včely všude kolem. Úly byly v sadu za ovocnými stromy, ale z kůlny se táhly lákavé vůně medu a vosku a fermeže, kterou byla natřená široká prkna. Včely se vznášely v těch vůních, klesaly a stoupaly s proudy horkého vzduchu nad rozpraskaným betonovým chodníčkem.“⁷⁵

4.2.1. Žár, voda a led

Román *Selský baroko* se odehrává uprostřed horkých letních měsíců. Hájiček zde zvolil popisy krajiny „zalité teplým letním světlem“ a spálené „horkým žářem letních slunečních paprsků“. V románu *Rybí krev* hraje důležitou roli voda. V pasážích odehrávajících se v minulosti se jedná o řeku, ke které má protagonistka blízký vztah od dětství. V domku, stojícím na břehu řeky, který je domovem jejího strýce, nachází své útočiště. V pasážích ze současnosti se prostor ocitá doslova pod vodou. Prostor, ve kterém se odehrávala první část románu, tak přestal existovat. Je zde poukázáno na proměnu venkovské krajiny. Poslední román volné trilogie *Dešťová hůl* je prostoupen myšlenkami protagonisty Zbyňka, ve kterých svou mysl upíná k norským Špicberkům. Ledové prostranství, nekonečné ticho a klid, země nikoho, tím vším je protagonista přitahován a fascinován.

V prvním románu trilogie je děj zasazen do prostoru tří jihočeských obcí. Hájiček zde volí popisné pasáže, ze kterých atmosféra horkého parného léta doslova „dýchá z jednotlivých stránek“.

„Vyjel jsem úzkou silničkou do kopečka a zajel na polní cestu. Dveře jsem nechal otevřené a vyběhl na stráň, odkud se otevíral výhled do kraje. Za vsí dlouhý kravín, neudržovaný, kopřivy sahaly pod okna. Usedl jsem na louku a pak se natáhl do pichlavé trávy. Kraťoučká tuhá stébla, sestřižená na ježka, jako vlasy mého syna Hynka... Chvějící se vzduch trhal vůně travin a

⁷⁵ HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2005, s. 69.

kytek a rozhazoval je všude kolem, až tady jsem se cítil zase lehký a bez mrazení v zádech.“⁷⁶

„Na strání odkud byl trochu výhled do krajiny, jsem si sedl do světla zapadajícího slunce, pozdní sluneční lázeň ze mě smývala temné stíny. Položil jsem se na vyhřátou zem, pichlavá stébla jsem cítil přes tričko v zádech. Vůně a zvuky překotného života v trávě, horké proudy nad loukou.“⁷⁷

Zatímco v *Selském baroku* byl prostor spálený „horkým sluncem letních dní“, prostor *Rybí krve* je „zaplaven chladivou vodou“. V románu je popisována krajina, která musela ustoupit výstavbě jaderné elektrárny. Do kontrastu je tu stavěn prostor z minulosti a ze současnosti. Prostor je popisován vzpomínkami na řeku a čas strávený u ní a současnou podobou krajiny tvořenou masou vody, která se rozpíná nad zaniklými vesnicemi.

„Shodili jsme ze sebe všechny šaty a na tom jednom jediném malém plácku, který nebyl zarostlý vegetací a kde se břeh pozvolna svažoval do vody, jsme vešli do proudu...Nadechla jsem vůni říčního bahna a vodních rostlin, studená voda zchladila naráz všechno, co bylo před tím...Když jsem dosáhla zase nohama na dno, ucítila jsem na chodidlech jemné bahýnko a kameny.“⁷⁸

„Stojím u hrobu a po chvíli se přistihnu, že myslím na to, kdy udělám těch pár kroků k zídce hřbitova, odkud je výhled na řeku a na část vsi. Ještě chvíli to odkládám, ale pak se dám cestičkou mezi hroby, vlevo vidím nízkou márnici a už stojím u zdi. Vykloním se, pod ní kontejner plný suchých květin, věnců, trávy. A dole pod svahem voda. Široká rozlitá řeka. Na levém břehu, kde bývala i naše chalupa a za ní škola, není nic. Prázdný břeh, dvě přivázané pramice...Opírám se dlaněmi o zídku, ohromená

⁷⁶ HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, s. 13.

⁷⁷ Tamtéž, s. 107.

⁷⁸ HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2005, s. 70.

*tím prvním pohledem. Jez je pryč, mlýn není, ani náhon.
Všechno je pod vodou.*⁷⁹

V *Dešťové holi* se Zbyněk často ve svých myšlenkách ubírá ke vzdálené norské krajině. Zbyňka sužujícího nespavost fascinuje prostor zamrzlé krajiny, kde se rozprostírá nekonečné ledové ticho.

*„Na malém monitoru svítily bílé zasněžené pláně. Pustý kamenitý břeh a jezero. Na hladině plavaly zbytky ledových ker...tam si nikdo nemůže koupit půdu, pozemek. Jenom pronajmout od norské vlády. Můžeš si tam koupit nějakou polární chatu, ale ta země, na který stojí, ti nikdy patřit nebude.*⁸⁰

⁷⁹ HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2012, s. 19.

⁸⁰ HÁJÍČEK, Jiří. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, s. 35.

5. Postava

5.1. Hájíčkoví Pavlové

Spojujícím prvkem autorových próz je jméno protagonisty *Pavel*. „Z počátku se mi nechtělo hledat jiné jméno pro své literární hrdiny. Ještě v době, kdy rukopisy ležely v šuplíku. Pak už jsem to nechal s tím, že by to mohla být taková moje literární značka.“⁸¹ Objevuje se v románech *Zloději zelených koní*, *Dobrodruzi hlavního proudu*, *Selské baroko* a také v několika povídkách. Nejedná se vždy o stejnou postavu. „Zachoval jsem schválně stejné jméno hlavních hrdinů, abych potvrdil kontinuitu svého psaní, jako svoji značku. Důležitý mi připadá hledání uvnitř, to ptaní se a vztahy k lidem. Ne tolik prostředí, kulisy.“⁸²

Hájíčkovy předchozí postavy se jménem Pavel a protagonisty volné románové trilogie spojuje především téma hledání. Motiv „hledačství“ prostupuje celou autorovou prózou. V *Dobrodruzích hlavního proudu* hledá Pavel své místo v nové době, v románu *Zloději zelených koní* je Pavel přímo posednut hledáním vltavínů, na jehož úkor ztroskotává jeho osobní život. Trilogie je tímto „hledačstvím“ také zasáhnuta. Pavel ze *Selského baroka*, prostřednictvím kronik a rodokmenů, hledá v dávno zapomenuté minulosti. Hana v *Rybí krvi* hledá odpovědi na otázky rodinných krivd a Zbyněk se navrácí do rodné vesnice a v pozemkových machinacích se snaží nalézt spravedlnost. Hrdinové Hájíčkových románů se podle autora často ocitají sami především proto, že stále zarputile něco hledají na rozdíl od lidí kolem nich, kteří podle Hájíčka jedou v zajetých kolejích. Uvedl, že mu imponují především takoví lidé, kteří si trvají na svém i za cenu samoty nebo prohry.⁸³ „Myslím, že každý autor v podstatě pracuje na jednom tématu, které oťukává ze všech stran. U mne je hlavním tématem motiv hledačství. Zajímají mě hrdinové, kteří se ptají, jak žít, hledají své místo v překotném světě. Třeba i za cenu dobrovolné samoty, životního ztroskotání.“⁸⁴ Dále uvedl: „Abych se přiznal, docela mě baví, že některým mým recenzentům vyloženě

⁸¹ LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájíček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ *Hospodářské noviny, příloha Víkend*, 14. 4. 2006, s. 11.

⁸² BALAŠTÍK, Miroslav. „Člověk je svým způsobem pořád sám... Rozhovor s prozaikem Jiřím Hájíčkem.“ *Host*, 2002, roč. 15, č. 5, s. 26.

⁸³ Tamtéž, s. 25.

⁸⁴ LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájíček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ *Hospodářské noviny, příloha Víkend*, 14. 4. 2006, s. 11.

vadí tenhle můj hledačský a do jisté míry kladný literární typ, který prochází mými knížkami.“⁸⁵

5.2. Postavy v trilogii

V *Selském baroku* se setkáváme rovněž s protagonistou jménem Pavel. V *Rybí krvi* se podruhé v Hájíčkově tvorbě objevuje jako hlavní postava žena Hana. Autor se tak odklání od protagonistů, které sám nazval „vesnickými kluky, lůzry“. Hana pro něj představuje vrstevnici a kamarádku z dětství, kterou měl léta „pod kůží.“⁸⁶ V románu *Dešťová hůl* se Hájíček vrátil k mužskému protagonistovi Zbyňkovi. Hlavní postavy jednotlivých románů se tedy liší jmény i pohlavím, přesto mají postavy Pavel, Hana a Zbyněk mnoho společného a jsou spojujícím prvkem jednotlivých románů volné trilogie.

Hlavní postavou, Pavlem, v *Selském baroku* Hájíček navazuje na předchozí protagonisty svých próz. Přestože se s Pavlem setkáváme pouze v prvním románu trilogie, také Hana i Zbyněk nesou rysy, které jsou pro Hájíčkovy protagonisty z předchozích tří románů charakteristické. „Pavel“ je prototyp Hájíčkovy protagonisty, kterého s Pavlem, Hanou a Zbyňkem pojí především podobný náhled na život, snaha překlenout se přes životní problémy a dosáhnout vyrovnání se sebou samým. „Pavel představuje charakter, který je mi blízký a který podobně vidí svět. Spíše než hybatelem děje je takovým tichým pozorovatelem, který prochází většinou mých příběhů.“⁸⁷ Stejně jako Pavlové i Hana a Zbyněk nemají žádnou výraznou vlastnost. Postavy často vyvolávají ve čtenáři pocitu jakési unylosti, která zároveň čtenáře provokuje.

Protagonisté prvních dvou románů trilogie jsou vždy zároveň i vypravěči příběhu. Hájíček využívá především takzvaného homodiegetického vypravěče.⁸⁸ „Mě ani nebaví hýbat s figurkami jako všemocný vypravěč, raději se snažím do nich vcítit.

⁸⁵ LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájíček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ *Hospodářské noviny, příloha Víkend*, 14. 4. 2006, s. 11.

⁸⁶ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájíčkem*. In: *Wawe rozhlas* [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

⁸⁷ PROCHÁZKA, Michal. „Kluci z vesnice se nikdy neztratí.“ *Právo*, 25. 5. 2004, s. 11.

⁸⁸ Homodiegetický vypravěč je postavou uvnitř příběhu.

Navíc se mi zdá, že ich-forma se čte snadněji než vyprávění psané z odstupů.⁸⁹ Hájičkovo vyprávění se proměňuje v posledním románu trilogie. Autor se odklání od své dosavadní vyprávěcí strategie a *Dešťová hůl* je vyprávěna pomocí er-formy.

Tento typ personálního vypravěče, který je spojen s ostatními postavami příběhu silnými mezilidskými vztahy, je autorovi vlastní a prostupuje celým jeho dosavadním dílem. Pro Hájička je vždy klíčové propracovat vztahy mezi jednotlivými postavami, protože právě v nich spatřuje hlavní téma svých románů. Životní dramata a mezilidské vztahy tvoří základ Hájičkova psaní. „Vztahy jsou to nejdůležitější, protože se jim člověk nemůže vyhnout. Každý má rodiče, kteří nějak předurčí jeho život, a v mnoha rodinách existují komplikované a většinou nedořešené vztahy, které se vyjevují v podobě traumat, jež člověk neustále podvědomě řeší.“⁹⁰

V celé trilogii je patrná výše zmíněná Hájičkova záliba ve všednosti, obyčejnosti a každodennosti. Autor často, prostřednictvím svých protagonistů i vedlejších postav, poukazuje na společenské problémy. Například v románu *Rybí krev* se objevují tabuizovaná témata, jako je psychické onemocnění Hanina prvního přítele Zdeňka a jeho matky. Alkoholismus, který zachází až do konečné fáze deliria tremens a také interrupce, kterou musí na nátlak ze strany přítele podstoupit kamarádka Anna. V *Dešťové holi* je zobrazována nespavost, která zcela ochromuje život protagonisty.

S autorem stárnou i protagonisté jeho próz. Věk protagonistů je společným prvkem všech Hájičkových próz i románové trilogie. V trilogii se setkáváme se čtyřicátníky. Hájiček uvedl, že čtyřicítka je pro něj zlomový věk, kdy dochází k určitému uspořádání a vyrovnání se s minulostí.⁹¹ Společný je i jazyk protagonistů. V přímé řeči postav převládá obecná čeština, která je charakteristická pro jihočeský kraj, občas doplněná nářečními výrazy.

⁸⁹ PROCHÁZKA, Michal. „Kluci z vesnice se nikdy neztratí.“ *Právo*, 25. 5. 2004, s. 11.

⁹⁰ BALAŠTÍK, Miroslav. „Zajímají mě zlomové okamžiky. Rozhovor s Jiřím Hájičkem.“ *Host*, 2007, roč. 23, č. 8, s. 8.

⁹¹ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájičkem*. In: *Wawe rozhlas* [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wawe.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

5.2.1. Pavel

Protagonista Pavel v *Selském baroku* je zároveň vypravěčem románu. Prostřednictvím vnitřních monologů poznáváme i vnitřní stránku Pavlovy osobnosti. Hájiček zde pracuje s náznaky, díky vypravěči jsou čtenáři zmiňovány pouze takové informace, které sám Pavel uzná za vhodné. Toto postupné naznačování bylo zmíněno výše v podkapitole „Detektivní prvky v trilogii“. Autor pomocí útržkovitých informací udržuje v románu napětí. Pavlovo vyprávění se odehrává ve dvou časových rovinách: v přítomnosti a minulosti.

S Pavlem Straňanským se setkáváme v době, kdy má své životní prohry již za sebou, oproti svým předchůdcům, kteří v románech své životní krize teprve prožívali. Přesto je Pavlův život protkán řadou problémů. Vystudovaný knihovník, který přišel o práci a o ženu, se nachází v ne příliš dobré finanční situaci. Problém pro něj představují i vztahy s ostatními členy jeho rodiny. Konkrétně několik let táhnoucí se konflikt s bratrem, který považuje Pavlův život za prohraný. Bratr, který na vesnici zůstal, nikdy nepochopil Pavlovo nadšení pro studium a vzdělání.

Pavlova povaha je klidná a zamyšlená. Přesně charakterizuje jeho práci knihovníka, který se tiše probírá archivními zápisy. Zajímavé je Pavlovo příjmení, které doslova vystihuje jeho přístup k souzení osudu, se kterými se setkává v archivech a kronikách. „Jméno protagonisty, Pavla Straňanského, lze vnímat jako nomen omen – je stranou, straní se.“⁹² Pavel je charakterizován jako nepřístupný a zmlklý. Tak jej přímo charakterizuje postava Daniely. „*Jste jako hodně lidí tady odtud, takovej nepřístupnej, trochu zamlklej.*“⁹³

5.2.2. Hana

Protagonistkou a zároveň vypravěčkou v románu *Rybí krev* je čtyřicátнице Hana. Vyprávěním podává své vzpomínky na dětství a mládí. Stejně jako v *Selském baroku* i v *Rybí krvi* autor rozděluje vyprávění do dvou časových rovin. Současnost a

⁹² SLÁDEK, Ondřej. *Jiří Hájiček: Selský baroko*. In: FIALOVÁ, Alena (ed.). V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích. Praha: Academia, 2014, s. 475.

⁹³ HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, s. 15.

minulost, která je zde zobrazována pomocí retrospektivních pasáží, tvoří podstatnou část románu. Kapitoly obsahující návraty zachycují deset let života protagonistky. Popisují především události spjaté s výstavbou samotné elektrárny, ale také vztahové konflikty, které má Hana s rodinou a přáteli, a které postupně gradují. Oproti tomu v současnosti se Hana snaží o napravení poškozených vztahů a urovnání starých křivd.

V retrospektivních pasážích prožívá Hana společně s kamarádkami starosti dospívání. Zároveň ale žije ve strachu o nemocnou matku, které neustále konflikty mezi otcem a Hančiným bratrem nepřidávají na zdraví. Únik z vypjaté rodinné atmosféry pro Hanu představuje domek strýce Vency, který stojí na břehu řeky. Venca představuje úplný opak Hančina otce. Obě tyto postavy jsou v románu stavěny do protikladu pomocí dvou románů. *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* Jaroslava Haška, jsou oblíbenou knihou protagonistky. Tento román nepoužil Hájiček poprvé, objevil se také v románu *Zloději zelených koní*. Venca, bratr matky, je charakterizován svou dobrotivou a klidnou povahou. Je silně spjat s prostředím, ve kterém žije, a se samotnou řekou. Když začne vysídlování ve vesnici, Venca se nikam nechystá, představa života v panelovém bytě bez řeky je pro něj neslučitelná se životem a spáchá sebevraždu. Oproti němu otec Hany, který pochází ze starého sedláckého rodu, svou strohostí a výbušností tvoří opak svého švagra. Jeho postava je charakterizována románem *Jan Cimburá* Šimona Jindřicha Baara. Hájiček v rozhovoru uvedl, že si tyto dva romány vybral schválně, aby důrazně odlišil rodinu z matčiny a otcovy strany.⁹⁴

V domku u řeky Hana tráví spoustu času a objevuje se zde motiv Hájičkova kronikářství. Hana se snaží sepsat na psacím stroji historii své rodiny. To ji neustále přivádí k tabuizované události, která se stala před jejím narozením. Otázky na své odpovědi hledá u Venci. Zjišťuje, z čeho pramení neustále spory mezi otcem a bratrem.

„Strejdo, já vím, jak to bylo s našima. Víím, jak to bylo, když se měl Honza narodit. Táta s nima ze začátku nebyl, mamka byla svobodná matka. Nejsem blbá strejdo. Víím, v kterým roce se táta přičenil do vsi a že tehdy bylo Honzovi víc než rok. Táta ani nechtěl platit alimenty, až

⁹⁴ DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájičkem*. In: Wawe rozhlas [online]. 20. 6. 2012. [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

*na příkaz soudu. Viděla jsem dopisy. Musím na to pořád myslet. Že táta si nechtěl mamku vzít. Nemusela jsem se narodit, kdyby...*⁹⁵

Zlomovým bodem románu se stává moment, kdy se Hana dozvídá, že dojde k nevyhnutelnému zatopení vesnic, přesto svůj boj s větrnými mlýny nevzdává. Po Petrově odchodu zůstává v domku sama. Postupně se propadá do depresí, přestává jíst, nechodí do práce a holduje alkoholu.

*„Totální zatmění. Jako když naráz vypadnou pojistky, říkala jsem si. Na chvíli mi připadalo, že mám v mozku vymazané všechny předchozí záznamy...Hrála jsem na staré hrnce v kuchyni, na porcelánové hrnky v kredenci, na nože a vidličky v příborníku, tančila jsem se smetákem po chalupě a nahlas si zpívala.“*⁹⁶

Jediné, co protagonistku zajímá, je osud vesnice. Stále doufá, že boj se státní mocí vyhraje. Čím více se rozpadá Hančina osobnost, tím více se blíží i rozpad a zánik samotné vesnice. Následné vystěhování vede Hanu k rozhodnutí opustit domov a vydává se do zahraničí, ve kterém kvůli těmto životním zkušenostem není schopna zapustit kořeny.

5.2.3. Zbyněk

Posledním protagonistou, se kterým se v trilogii setkáváme, je Zbyněk. Opět se jedná o čtyřicátníka, tentokrát prožívajícího krizi středního věku doprovázenou chronickou nespavostí, která jej vyčerpává. Zbyněk během svých probdělých nocí neustále polemizuje nad svým dosavadním životem.

„Co to je, co mě ničí? Mám se celkem dobře. Zřejmě tedy nic. Absurdní závěr. Zabíjí mě velké nic. Mám ženu a práci a úvěr ze stavebního spoření a dva nebo tři kamarády. Normální život. A zabije mě nic. To

⁹⁵ HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2012, s. 90.

⁹⁶ Tamtéž, s. 311–312.

*je tak pitomý. Necítil už vztek z probdělé noci. Ani na ten mu nezbývalo sil.*⁹⁷

Zbyněk pracuje jako úředník zabývající se pozemkovým právem, kvůli každodennímu kontaktu s majetkoprávními spory, týkajícími se konkrétní půdy, touží po prostoru, kde půdu nelze vlastnit. Stabilitu jeho dlouholetého vztahu s partnerkou Terezou narušuje opakované selhání při snaze počít dítě a také setkání s dětskou láskou. Jak bylo zmíněno výše, Hájiček v tomto románu zvolil jinou vyprávěcí strategii. Přestože protagonista není vypravěčem, text obsahuje vnitřní monology, jejichž původcem je protagonista Zbyněk. Často se ve svých myšlenkových úvahách navrácí zpět do minulosti, do prostoru rodné vesnice, do dob mládí, které strávil se svou tehdejší láskou Bohunou. Zbyněk také v těchto vnitřních úvahách čtenáři představuje další postavy románu např. Bohunu a osud její rodiny, který souvisí s hlavní zápletkou románu.

*„Že Bohunin táta umřel, to jsem se dozvěděl od mámy. O dva roky dřív umřela jeho máma, babička Fuksů. Letos umřel potrhlej strejda Tonda. Všechno jsem věděl od své mámy, ale nikomu z nich jsem nebyl na pohřbu.*⁹⁸

Zbyňkovo příjmení Polecký je stejně zajímavé jako v případě Pavla ze *Selskýho baroka*. Souvisí se vztahem člověka k půdě, s vazbou na konkrétní místo a také se Zbyňkovou profesí, kterou je správcování pozemků. Je tedy člověkem, který je v každodenním kontaktu s půdou, vnitřně však touží po prostoru, kde pozemky nelze vlastnit a je fascinován norskými Špicberky.

5.3. Vztah člověka k půdě

Výrazným prvkem, který prostupuje celou trilogii, je půda. S půdou souvisejí kořeny. Společným znakem jednotlivých románů je touha protagonistů po ukotvení a zapuštění kořenů. Také je tematizován problém opuštění domova a následné zpřetrhání kořenů. Všichni tři protagonisté trilogie byli nuceni svou rodnou půdu kvůli životním

⁹⁷ HÁJÍČEK, Jirí. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, s. 29.

⁹⁸ Tamtéž, s. 79.

okolnostem opustit. Pavel v *Selském baroku* opouští rodnou chalupu po neshodách s bratrem.

„Sedl jsem si a díval se na hvozdecké chalupy a na tu naši. Pořád budu říkat naše chalupa, i když už mi z ní nepatří ani cihla. Odhadoval jsem, jestli už je bratr doma...Kolik už je to let, co mi řekl tu větu? Deset? Víc? Táhni do města, vmetl mi tehdy do tváře.“⁹⁹

Haně v *Rybí krvi* byl domov sebrán a doslova vymazán z mapy.

„Podivný pocit mě provází až za zatáčku a na konec vsi. Najednou není kam jít dál, znovu to pomyšlení, že vesnice se nějak smrskla. Dívám se k řece, široká hladina je klidná, stojím u Konopků stavení a pod ním, kde bývala chalupa strejdy Venci, je už jen tichá laguna.“¹⁰⁰

Zbyněk, protagonista *Dešťové hole*, svůj domov na vesnici opustil díky studiím na vysoké škole. S novým domovem, který vybudoval společně s manželkou ve městě, se nedokázal sžít.

„Ted' se díval do světla lesknoucího se na bílých veřejích jejích bytu, na ty široké dvoukřídle dveře s mléčnými skly. To všechno Tereza zachovala tak, jak to bylo za dob největší slávy jejího dědečka, vyhlášeného učitel hudby. Parkety, mosazné kování na dveřích, štukové stropy. Čtyřpokojový byt ve starém činžáku v centru Českých Budějovic. Někdy Zbyňkovi připadalo, že se sami dva v tom stodvacetimetrovém bytě jeden druhému ztrácejí.“¹⁰¹

Pocity vykořeněnosti jsou zobrazovány především v prvním a třetím románu volné trilogie. V *Rybí krvi* se Hana i po letech vyrovnává s pocitem ztráty pevné půdy pod nohama, se ztrátou domova. Vztah k její rodné půdě a domovu byl násilně zpřetrhán a Hana se nedokázala v zahraničí znovu usadit a zapustit své pomyslné kořeny. Navrací se proto zpět do míst, ze kterých pochází a přesto, že její domov již neexistuje, snaží se vyrovnávat s minulostí.

⁹⁹ HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, s. 18.

¹⁰⁰ HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2012, s. 19.

¹⁰¹ HÁJÍČEK, Jiří. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, s. 24.

„Víš, vždycky když se mi někde začalo podezřele moc líbit, když jsem cítila, že tam zapouštím kořeny, tak jsem se raději sebrala a odjela někam jinam.“¹⁰²

V románu *Dešťová hůl* se Zbyněk, kvůli vlastnímu pocitu vykořeněnosti, zuřivě pouští do pátrání po spravedlnosti v pozemkových sporech. V *Dešťové holi* se prostřednictvím vzpomínek majitelů pozemků vracíme zpět v čase do dob, kdy bylo hospodaření na vlastní půdě pro celé generace smyslem života. Dále do doby, kdy kvůli politickému režimu, sedláci o svou půdu na dlouhá desetiletí přišli. V současnosti, kdy majitelé půdu získali nazpět, se musejí opět potýkat s problémy. Změna územního plánu nebo také výstavba nákupního centra tvoří paralelu s minulostí. Stejně jako mohli lidé přijít o půdu kolektivizací nařízenou vládou minulého režimu, mohou o ní přijít i dnes prostřednictvím podvodů odehrávajících se na poli komunální politiky.

Zbyněk je s půdou spjat profesně. Jako správce pozemků nakupuje a prodává pozemky pro jihočeskou univerzitu, paradoxně je však hnán neúspěšnou touhou usadit se a najít místo, kde by mohl své pomyslné kořeny zapustit. Přes veškeré snahy, které završila koupě pozemku, Zbyňka stále přepadají myšlenky, že jemu se zapustit kořeny nikdy nepodaří. Zbyňkova žena Tereza nachází ve Zbyňkově absenci vazby na konkrétní místo příčinu jeho nespavosti.

„Myslím, že jsem na to přišla, proč nespíš. Nejsi ukotvenej. Uzemněnej, rozumíš? Pracuješ s půdou, je to tvůj džob, ale sám nic nemáš. Stejskáš si, že jsi kluk z vesnice přesazenej do městskýho činžáku. Tak si kup nějakej pozemek. Kup si kus půdy. Bude tvůj, zasadíš si tam stromek, naseješ tulipány nebo mrkev, v létě si tam lehneš do trávy...Budeš s tou zemí spojenej, rozumíš?“¹⁰³

Téma vlastnictví půdy je zobrazováno i prostřednictvím indiánského kmene Lakotů, kterým Zbyněk pronajímá svou louku v Novohradských horách. Indiánský způsob života je v románu stavěny do protikladu se Zbyňkovým prožíváním života. Lakotové a indiáni obecně nikdy nepovažovali za důležité vlastnit určitý kus země.

¹⁰² HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2012, s. 209.

¹⁰³ HÁJÍČEK, Jiří. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, s. 28–29.

Zbyňkovi je tento pohled na svět blízký, přesto se nedokáže vymanit ze stereotypu svého dosavadního života.

„Brzy se po vrstevnici kopce dostal k lesu, procházel měkkou půdou a vdechoval vůni kmenů. Uvědomil si, že tak šťastně se už dlouho necítil. Neměl nic, prázdné ruce, v jedné kapse chleba se sýrem a z druhé vykukovalo hrdlo láhve. Třeba jsem si vždycky přál být poutníkem. Tulákem.“¹⁰⁴

Profesně se půda dotýká také Pavla v *Selském baroku*, jako genealog pátrá po osudech sedláků, kteří o svou půdu přišli, a násilím byly jejich kořeny vyrvány z míst, kde po generacích jejich předkové o svou půdu pečovali. Půda byla pro tehdejší obyvatele vesnic zdrojem práce a obživy. Hájiček opět čerpá z vlastních životních zkušeností a vzpomínek z dětství. „Na vesnici se nezapomíná. I můj děda musel odevzdat polnosti a dobytek. Stávalo se, že si to ožralí chlapi v hospodě vyříkávali, kdo musel odevzdat kolik polí a komu odvezli vykrmený prase těsně před zabijačkou a tak dál.“¹⁰⁵ Půda vždy byla a bude neodmyslitelně spjata s prostředím vesnice. Přestože byla v padesátých letech sedlákům zabavena a začaly vznikat zemědělská družstva, lidé nikdy nepřestali pracovat na své půdě. Hájiček poukazuje na to, že vztah lidí na venkově k půdě nebyl úplně zprerhán ani vlivem politické moci. „Všichni ale měli svoje záhumenky. Když už měli komunisti zemědělství pod palcem, tak aspoň lidem dovolili, aby kolem domků měli nějaké svoje malé políčko. Ráno se šlo do družstva a odpoledne, po šichtě, ještě na vlastní. Lidi na venkově vždycky byli nesmírně pracovití.“¹⁰⁶

Vztah člověka k půdě je jedním z dalších společných prvků románů volné trilogie. „Metafora půdy se tak klene nad celým příběhem a spojuje jeho obecnou rovinu s tou výsostně individuální. Půda jako grunt, zdroj obživy a zázemí, o které člověk vinou dějinných zvrátů přichází, ale také jako smysluplnost existence, o níž je občas potřeba bojovat.“¹⁰⁷

¹⁰⁴ HÁJÍČEK, Jiří. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, s. 21.

¹⁰⁵ BALAŠTÍK, Miroslav. „Zajímají mě zlomové okamžiky. Rozhovor s Jiřím Hájičkem.“ Host, 2007, roč. 23, č. 8, s. 7.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 8.

¹⁰⁷ KITTLOVÁ, Markéta. *Čí(m) může být půda*. In: Iliteratura [online]. 13. 10. 2016 [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37181/hajicek-jiri-destova-hul>

6. Závěr

Cílem této práce byla interpretace volné románové trilogie Jiřího Hájíčka skládající se z románu *Selský baroko* (2005), *Rybí krev* (2012) a *Dešťová hůl* (2016). Při zkoumání jsme se zaměřili nejprve na prozaickou tvorbu autora, které byla věnována úvodní kapitola práce „Prozaické dílo Jiřího Hájíčka“. V této kapitole jsme se pokusili načrtnout kontext jeho prozaické tvorby pro interpretaci sledované volné trilogie. Konkrétnímu stylu Hájíčkovy psaní jsme se věnovali v podkapitole „Podněty k tvůrčí činnosti“. Inspiraci pro Hájíčkovu tvorbu tvoří především podněty z jeho okolí a vlastní zkušenost s daným tématem, kterému se v próze věnuje. Témata, která autor zvolil pro romány tvořící volnou trilogii, jsou mu blízká, přesto se nejedná o autobiografické romány. Často pracuje s rešeršemi, literaturou faktu, navštěvuje archívy a věnuje pozornost zápisům z kronik. Toto bádání uplatnil právě při napsání volné trilogie románů.

Druhá část práce se soustředí na samotnou trilogii. V kapitole „Volná venkovská trilogie“ jsme se zabývali jednotlivými romány, které tvoří volnou románovou trilogii a nastínili jejich příběh, osudy jednotlivých protagonistů a prostor ve kterém se romány odehrávají. Jiří Hájíček bývá řazen k autorům venkovské prózy, přestože toto zařazení odmítá. Poslední román trilogie, situován opět do venkovského prostředí, dokazuje, že je tomu tak i nadále. Romány *Selský baroko* a *Rybí krev* se soustředí na dějinné události dvacátého století. Tematizací kolektivizace venkova v padesátých letech a stavby jaderné elektrárny Temelín se Hájíček zařadil do proudu autorů věnujících se historické próze.

Společným prvkem románů volné trilogie je prolínání dvou časových rovin, přítomnosti a minulosti. Především v prvních dvou románech, které se zabývají historickou událostí, hraje toto střídání důležitou roli. Životy protagonistů v současnosti vždy ovlivňuje jejich minulost. V *Rybí krvi* a *Dešťové holi* je to především období dětství a mládí, ke kterému se Hájíček vrací prostřednictvím vzpomínek. V *Selském baroku* je minulost zaznamenána pomocí úryvku z kronik a archívů. Dalším spojujícím prvkem jednotlivých románů volné trilogie je detektivní zápletky, která se objevuje především v prvním a třetím románu trilogie. Touto zápletkou se volná románová trilogii liší od Hájíčkových předchozích próz. Romány volné trilogie spojuje postupné naznačování a odkrývání skutečností.

V práci jsme se zaměřili především na „existenty příběhu“ – tj. na prostor a postavy. Pomocí těchto kategorií jsme se pokusili dokázat, že romány tvoří volnou trilogii. Prostor jihočeského venkova je charakteristický pro všechny dosavadní prózy Jiřího Hájíčka. Venkov je stavěn do opozice vůči městu, vždy se ale nejedná o idylické zobrazení venkovské krajiny. Především v *Selským baroku* je zaznamenána i odvrácená tvář venkovské společnosti prostřednictvím pomluv a přetvářky obyvatel a starousedlíků jednotlivých vesnic. Je zde ukázáno, že lidé na vesnici vidí skutečnost často černobíle. Naopak v *Rybí krvi* je prostor vesnice popisován idylicky, především v retrospektivních částech románu, které jsou věnovány vzpomínkám na dětství a mládí protagonistky Hany. Je zde také zachycena proměna venkovské krajiny, ke které došlo vlivem stavby přehrady. Proměna současné vesnice je zachycena také v románu *Dešťová hůl*. V celé volné románové trilogii je zastoupen Hájíčkův lyrický popis krajiny, který je typickým znakem jeho próz.

Pro Hájíčka jsou důležité mezilidské vztahy a rodinná dramata, která se odehrávají na pozadí velkých dějinných událostí. V kapitole „Postava“ jsme poukázali na to, že protagonisté jeho próz jsou si vzájemně podobní. V jeho tvorbě se objevují obyčejní lidé, kteří se ocitají v životní situaci, která je pro ně zlomová. Protagonisty volné trilogie Pavla, Zbyňka a Hanu spojuje motiv hledačství, který se objevuje i v jiných prózách autora. V podkapitole „Hájíčkoví Pavlové“ jsme se zaměřili na prototyp autorova protagonisty, který je spojujícím prvkem Hájíčkových próz. V podkapitole „Postavy v trilogii“ jsme se soustředili na to, co mají „Pavlové“ společné s hlavními postavami volné románové trilogie. Spojujícím prvkem tří románů je také způsob vyprávění. Hlavní postavy jsou rovněž vypravěči příběhu. Hájíček tak využívá převážně homodiegetického vypravěče a převažuje vyprávění v ich-formě. V poslední části trilogie, v románu *Dešťová hůl*, autor nezvykle volí jiný způsob a to er-formu.

Dalším spojujícím prvkem románů tvořících volnou trilogii je vztah protagonistů k půdě, kterému jsme se věnovali v podkapitole „Vztah člověka k půdě“. Protagonisté Pavel, Hana a Zbyněk jsou s půdou vždy nějakým způsobem spojeni, ať už profesně v případě Pavla a Zbyňka, nebo osobně. Hlavní postavy románů trpí pocity vykořeněnosti, často hledají půdu, kde by mohly zapustit své kořeny. Hana, kvůli ztrátě domova, nedokázala své pomyslné kořeny zapustit a usadit se. Stejně tak Zbyněk se cítí neukotveně a ze strachu, že nikde nedokáže zpustit své kořeny, tíhne

v myšlenkách k půdě, kterou nelze vlastnit. Společným znakem protagonistů je také jejich věk. Postavy ve věku kolem čtyřiceti let spojuje bilancování nad uplynulým životem a snaha vyrovnat se minulostí. Spojujícím prvkem je rovněž jazyk protagonistů, promlouvají obecnou češtinou, často se také objevují nařeční výrazy. Na základě porovnání jednotlivých románů a výše zmíněných „existentů příběhu“ jsme dospěli k názoru, že romány mají společné znaky a tvoří tak volnou románovou trilogii.

Resumé

The goal of this thesis is an interpretation of the trilogy of novels by Jiří Hájíček. The first part of the thesis is primarily looking into Jiří Hájíček's prosaic work and at his inspiration and impulses for his creative work. The inspiration for Hájíček's work mostly comes from impulses provided by his environment and his own experiences with the subjects that he is focusing on in his prose. He often works in the researches, factual literature, he visits archives and pays attention to chronicle records. He used this research for writing his loose trilogy of novels. The interviews which the author has given for papers and literary magazines are the basis of this thesis. The second part of this thesis is focusing on the novels published during eleven years (Selský baroko, Rybí krev, Dešťová hůl) which together form the loose trilogy. In the third part of the thesis, we are focusing on the separate novels, which are part of the loose trilogy and we are presenting their plot. The thesis is focused on the space and characters of Hájíček's novels with which it is trying to prove the novels form the loose trilogy. The space of the southern Czech village is typical for Jiří Hájíček's prosaic work as it is in this trilogy. We divided the space of the novels by three elements in chapters „Žár, voda, led. Interpersonal relationships and family dramas which are happening in the background of the great historical events are important for Hájíček's prose. Characters are similar to each other. Ordinary people who find themselves at the turning point of their life situations or experience midlife crisis are typical for his prose. Pavel, Zbyněk and Hana are connected by the motive of search which also appears in previous author's prose. We were focusing on this motive in the chapter called „character“. The relationship to land is the character's connecting element of the novels and accompanies the entire trilogy. On the basis of comparison of the novels and mainly through the categorisation of character and space have we come to the conclusion that novels have similar features and they do form the loose trilogy.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Londínová Karolína

Název katedry a fakulty: Katedra bohemistiky, Filozofická fakulta

Název diplomové práce: Interpretace románové trilogie Jiřího Hájíčka

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jiří Hrabal, Ph.D.

Počet znaků: 82919

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury a internetových zdrojů: 12 knižních publikací, 7 článků, 7 internetových zdrojů

Klíčová slova: interpretace, trilogie, román, Jiří Hájíček, Selský baroko, Rybí krev, Dešťová hůl, prostor, postava

Charakteristika bakalářské práce:

Cílem této bakalářské práce je interpretace románové trilogie Jiřího Hájíčka. V první části se práce zabývá především prozaickým dílem Jiřího Hájíčka a také jeho inspirací a podněty k tvůrčí činnosti. Východiskem jsou pro nás rozhovory, které autor poskytl v novinách a literárních časopisech. Druhá část práce je nejprve zaměřená na jednotlivé romány (*Selský baroko*, *Rybí krev*, *Dešťová hůl*), které tvoří volnou trilogii. Poté se práce zabývá tzv. „existenty příběhu“. Práce se soustředí na prostor a postavy Hájíčkových próz, na jejichž základě se snaží dokázat, že romány tvoří volnou trilogii.

Key words: interpretation, trilogy, Jiří Hájíček, Selský baroko, Rybí krev, Dešťová hůl, space, character

The goal of this thesis is the interpretation of the loose trilogy of novels by Jiří Hájíček. The first part of this thesis is primarily looking into Jiří Hájíček's prosaic work and at his inspiration and impulses for his creative work. The interviews which the author has given for papers and literary magazines are the basis of this thesis. The second part of this thesis is focusing on the novels (*Selský baroko*, *Rybí krev*, *Dešťová hůl*) which together form the loose trilogy. Afterwards, this thesis is looking into so called „existents of the story“. This thesis is focused on the space and characters of Hájíček's novels with which it is trying to prove the novels form the loose trilogy.

Seznam použité literatury a internetové zdroje

Primární literatura

HÁJÍČEK, Jiří. *Dešťová hůl*. Brno: Host, 2016, 280s. ISBN 978-807491-773-8

HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2014, 358s. ISBN 970-80-7491-133-0.

HÁJÍČEK, Jiří. *Selský baroko*. Brno: Host, 2005, 178s. ISBN 80-7294-164-X.

Sekundární literatura

BALAŠTÍK, Miroslav. „Člověk je svým způsobem pořád sám...Rozhovor s prozaikem Jiřím Hájičkem.“ Host, 2002, roč. 18, č. 5, s. 25–27. ISSN 1211-9938.

BALAŠTÍK, Miroslav. „Zajímají mě zlomové okamžiky. Rozhovor s Jiřím Hájičkem.“ Host, 2007, roč. 23, č. 8, s. 6–10. ISSN 1211-9938.

FIALOVÁ, Alena. *Próza. V novém miléniu*. In: Fialová, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 341–364. ISBN 978-80-200-2410-7.

GILK, Erik. „Láska a přátelství plus dobrodružství hledání. Rozhovor Erika Gilka s Jiřím Hájičkem.“ Tvar, 2002, roč. 13, č. 19, s. 12–13. ISSN 0862-657X.

HÁJÍČEK, Jiří. *Dobrodruzi hlavního proudu*. Brno: Host, 2002, 248s. ISBN 80-7294-051-1

HÁJÍČEK, Jiří. *Dřevěný muž*. Brno: Host, 2004, 156s. ISBN 80-7294-111-9

HÁJÍČEK, Jiří. *Fotbalové deníky*. Brno: Host, 2007, 162s. ISBN 978-80-7294-242-8

HÁJÍČEK, Jiří. *Snídaně na refýži*. Praha: Hynek, 1998, 163s. ISBN 80-86202-27-5

HÁJÍČEK, Jiří. *Vzpomínky na vesnickou tancovačku*. Brno: Host, 2014, 364s. ISBN 978-80-7491-405-8

HAMAN, Aleš. „Zaprášené příběhy o rozkulačování.“ Lidové noviny, 1. 12. 2005, s. 18. ISSN 0862-5921.

HRUŠKA, Petr MACHALA, Lubomír VODIČKA, Libor ZIZLER, Jiří: *V souřadnicích volnosti. Česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, 738s. ISBN 978-80-200-1630-0.

CHATMAN, Seymour. *Příběh a diskurs*. Brno: Host, 2008, 328 s. ISBN 978-80-7294-260-2.

KLÍČOVÁ, Eva. „Ve znamení soustředěnosti.“ Host, 2012, roč. 28, č. 7, s. 66–67. ISSN 1211-9938.

LESCHTINA, Jiří. „Jiří Hájiček: Některé příběhy plynou, jako když pomalu teče řeka.“ *Hospodářské noviny* 14. 4. 2006, příloha Víkend, s. 6–13. ISSN 0862-9587.

PEŇÁŠ, Jiří. *Dužezpytný triptych: Komárek, Jandourek, Hájiček: tři prózy od Hynka*. In: *Deset procent naděje. Výbor z publicistiky 1995-2001*. Praha: Dokořán, 2002, s. 94–98. ISBN 80-86569-12-8.

PROCHÁZKA, Michal. „Kluci z vesnice se nikdy neztratí.“ *Právo*, 25. 5. 2004, s. 11. ISSN 1211-2119.

SLÁDEK, Ondřej. *Jiří Hájiček: Selský baroko*. In: FIALOVÁ, Alena (ed.). *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*. Praha: Academia, 2014, s. 474–482. ISBN 978-80-200-2410-7.

Internetové zdroje

CERMANOVA, Anna. *Teorie relativity historické viny*. In: *Iliteratura* [online]. 2. 3. 2006 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/18717/hajicek-jiri-selsky-baroko-in-totemcz>

DEMELOVÁ, K. a ZBOŘIL, J. *Liberatura s Jiřím Hájičkem*. In: *Wawe rozhlas* [online]. 20. 6. 2012 [cit. 2018-01-24]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/liberatura-s-jirim-hajickem-5243433>

HEČKOVÁ, Michaela. *Na cestě*. In: *Nakladatelství Host* [online]. 24. 1. 2008 [cit. 2018-01-08]. Dostupné z: <http://nakladatelstvi.hostbrno.cz/ohlasy/fotbalove-deniky/na-ceste>

KAPRÁLOVÁ, Dora. *Jiří Hájiček- Zloději zelených koní*. In: *Knihy kvalitně* [online]. 17. 4. 2001 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <http://knihy.kvalitne.cz/recenze/hajicek.html>

KITTLOVÁ, Markéta. *Čí(m) může být půda*. In: *Iliteratura* [online]. 13. 10. 2016 [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37181/hajicek-jiri-destova-hul>

KITTLOVÁ, Markéta. *Zápisy sentimentálního kronikáře*. In: *Iliteratura* [online]. 16. 10. 2014 [cit. 2018-01-08]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/33783/hajicek-jiri-vzpominky-na-jednu-vesnickou-tancovacku>

KUBÁT, Petr. *Rybí krev vypráví o Temelínu, autor má našlápnuto na literární cenu*. In: *Idnes* [online]. 10. 6. 2012 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: https://budejovice.idnes.cz/kniha-rybi-krev-0gu-budejovice-zpravy.aspx?c=A120607_1789293_budejovice-zpravy_kol